

AŞERE-İ MÜBEŞŞERE DIŞINDA CENNETLE MÜJDELENEN BAZI SAHÂBÎLER

SOME COMPANIONS HERALDED BY HEAVEN EXEPT ASHRA-I MUBASHRA

ABDULVEHAB GÖZÜN

DR. ÖĞR. ÜYESİ, GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ, İLAHİYAT FAKÜLTESİ, HADİS ANABİLİM DALI
ASSISTANT PROFESSOR, GÜMÜŞHANE UNIVERSITY, FACULTY OF THEOLOGY, DEPARTMENT OF
HADITH

abdulvehhab.gozun@gumushane.edu.tr

 <https://orcid.org/0000-0003-0333-4463>

 <http://dx.doi.org/10.46353/k7auifd.672168>

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types
Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received
8 Ocak / January 2020

Kabul Tarihi / Accepted
21 Haziran / June 2020

Yayın Tarihi / Published
Haziran / June 2020

Yayın Sezonu / Pub Date Season
Haziran / June

Atıf / Cite as

Gözün, Abdulvehhab, "Aşere-i Mübeşşere Dışında Cennetle Müjdelenen Bazı Sahâbîler [Some Companions Heralded By Heaven Exsept Ashra-ı Mubashra]". Kilis 7 Aralık Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi - Journal of the Faculty of Theology 7/1 (Haziran/ June 2020): 243-275

İntihal / Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi. / This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software.

Copyright © Published by Kilis 7 Aralık Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi - Kilis 7 Aralık University, Faculty of Theology, Kilis, 79000 Turkey. All rights reserved.

For Permissions
ilahiyatdergisi@kilis.edu.tr

AŞERE-İ MÜBEŞŞERE DIŞINDA CENNETLE MÜJDELENEN BAZI SAHÂBİLER

Öz

İnsanlara doğru yolu göstermek için gönderilen peygamberlerin temel görevi, onlara Allah'ın (c.c.) dinini tebliğ ve tebyin etmektir. Son peygamber olan Hz. Muhammed (s.a.s.) de şüphesiz bu amaçla gönderilmiştir. İnsanların içerisinde kimlerin gösterilen doğru yola tabi olduğu için cennete gireceğine yahut başka yollara saptığından dolayı cehenneme müstehak olacağına ise yalnızca Allah (c.c.) karar verir ve bunu sadece o bilir. O bu yetkisini başka hiçbir kimseyle paylaşmamıştır. Böyle olmakla birlikte Hz. Peygamber (s.a.s.), sahâbesinden bazılarını ya henüz onlar hayatta iken ya da vefatlarının ardından özel olarak Allah'ın (c.c.) kendisine bildirmesiyle cennetle müjdelemiştir. Bu kişilerin sayısı ile ilgili yaygın olan kanaat, on kişi olduklarıdır. Bunlara "Aşere-i mübeşşere" denilmiştir. Ancak konuyla ilgili rivâyetler detaylı bir şekilde incelendiğinde on sahâbiden daha fazlasının Hz. Peygamber (s.a.s.) tarafından bu dünyada cennetle müjdelendiği görülmektedir. Bu araştırmada, mezkûr gerçeğe rağmen sadece on kişinin bu müjdeye nâil olduklarına dair yaygın kanaatin oluşmasının sebepleri ve bunların dışında hangi sahâbilerin dünyada Hz. Peygamber (s.a.s.) tarafından cennetle müjdelendiği yahut cennete gireceğinin haber verildiği ortaya konulmaya çalışılacaktır. Bu vesileyle temel hadis kaynakları taranarak bu kişilerin sayısının ne olduğunun ve kimleri kapsadığının tespit edilmesi amaçlanmaktadır. Ancak bu konuda nihâi ve kesin bir rakam verilmesi tabiatıyla mümkün olmayacaktır. Zira başkalarının da bu müjdeye nail oldukları halde bu durumun rivâyetlere yansımamış olma ihtimali sözkonusudur.

Özet

İslâm dinine göre tüm insanlar ve cinler Allah'a (c.c.) kulluk yapmak için yaratılmışlardır ve aynı gaye için yaratılan diğer varlıklardan farklı olarak yeterli düzeyde akıl ve irade sahibi oldukları için bu hususta sınava tabi tutulmaktadır. Her imtihanda olduğu gibi kulluk sınavında da kazananların ve kaybedenlerin bulunması, kazananların ödüllendirilmesi kaybedenlerin ise cezalandırılması tabii bir durumdur. Ancak kimlerin bu sınavda başarılı oldukları için cennetle mükâfatlandırılacağı; kimlerin de kaybettiği için cezaya müstehak olacakları insanlar açısından bu hayatta gaybî bir meseledir.

Tüm gaybî konularda olduğu gibi bu hususta da tek bilgi kaynağı vahiydir. Öncelikle vahyin son muhatabı olan Hz. Peygamber'e (s.a.v.) indirilen Kur'an'a bakıldığında daha çok imân ve sâlih amel gibi cennete girmenin koşullarını yerine getirenlerin cennet ödülünü hak edecekleri dile getirilmektedir. Ancak peygamberlerin dışında spesifik olarak kimlerin bu şartları yerine getirdikleri için cennete gireceklerinin müjdelenmesine gelince sadece ilk mühâcirler ve ensâr gibi bazı insan topluluklarının cennetle müjdelendikleri görülmektedir. İsmi açıkça zikredilerek bu müjdeye nail olduğu dile getirilen herhangi bir şahıs bulunmamaktadır.

Sünnet'in taşıyıcı olan hadislere bakıldığında ise Kur'an'ın üslûbuna benzer şekilde genellikle şartlarını haiz olanların cennete gireceklerine yahut Rıdvân bey'âtına katılanlar gibi bazı kesimlerin bu müjdeye ulaştıklarına dair ifadeler ön plana çıkmaktadır. Ancak Kur'an'dan farklı olarak Sünnet'te sahâbeden bazılarının şahsi olarak bu hayatta cennetle müjdelendikleri yahut vefatlarının ardından cennete gireceklerinin haber verildiği de görülmektedir.

Sahâbeden kimlerin bu müjdeye nail oldukları meselesine gelince hem İslâmî disiplinlerin temel kaynaklarında yer alan bilgilere göre hem de Müslümanların çoğunluğu arasında yaygın olan kanaate göre bu kişiler öncelikle Aşere-i Mübeşşere olarak bilinen şu on kişidir: Ebû Bekir Abdullah b. Ebû Kuhâfe (öl. 13/634), Ömer b. el-Hattâb (öl.

23/644), Osman b. Affân (öl. 35/656), Ali b. Ebû Tâlib (öl. 40/661), Talha b. Ubeydullah (öl. 36/656), Zübeyr b. Avvâm (öl. 36/656), Abdurrahman b. Avf (öl. 32/652), Sa'd b. Ebû Vakkâs (öl. 55/675), Sa'id b. Zeyd (öl. 51/671), Ebû Ubeyde b. el-Cerrâh (öl. 18/639).

Bu on kişinin cennetle müjdelendikleri meşhur olmakla birlikte sadece bunların bu fazilete sahip olup başkalarının dünyada bu müjdeye nail olmadıklarını söylemek mümkün değildir. Zira temel hadis kaynaklarına bakıldığında bu on kişinin dışında da sahâbeden cennetle müjdelenenlerin bulunduğu görülmektedir. Böyle olmakla birlikte akâid kitaplarına konu olacak kadar ve özel bir isimle kavramsallaşacak düzeyde zikredilen on kişinin bu hususta ön plana çıkmasının belli başlı birtakım nedenleri olduğu muhakkaktır.

Bu vesileyle yapılan bu araştırmanın temel iki amacı bulunmaktadır. Birincisi; ilgili rivayetlere bakıldığında Hz. Peygamber (s.a.v.) tarafından dünyada cennetle müjdelenen sahâbilerin sayısının ondan fazla olmasıyla beraber zikredilen on kişinin bu konuda şöhrete kavuşmasının arka planını ortaya koymaktır. İkincisi ise; mezkûr on sahâbi dışında kimlerin bu müjdeye nail olduklarını temel hadis kaynakları üzerinden tespit etmektir.

Birinci gayeyle yapılan araştırmalara göre başta hadis şârihleri olmak üzere âlimlerin bu husustaki değerlendirmelerine bakıldığında bunun öncelikli nedeni, başta Ebû Dâvûd ve Tirmizî olmak üzere bazı hadis âlimlerinin naklettiği sahih bir rivayette, zikredilen şahısların tek seferde topluca Hz. Peygamber (s.a.v.) tarafından cennetle müjdelenmeleridir. Bir diğer nedenin de dört büyük halife başta olmak üzere bu on kişinin sahâbe içerisinde diğerlerine göre daha tanınmış olmaları olduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca faziletlerine dair vârid olan menâkib türü bazı rivayetlerden ötürü en doğrusunu Allah'ın (c.c.) bilmesiyle beraber diğer sahâbilerden daha üstün olduklarının Müslümanların çoğunluğu tarafından hüsnü zan kabîlinden kabul görmesi de mezkûr şöhretin bir başka sebebi olarak zikredilebilir. Son olarak Şî'a'nın Aşere-i Mübeşşere'nin çoğuna karşı takındığı olumsuz tutumlarına Ehli Sünnet'in savunma refleksiyle verdiği tepkinin de zikredilen on sahâbinin bu şöhrete sahip olmalarında bir rolünün olduğunu söylemek uzak olmasa gerektir.

İkinci amaçla temel hadis kaynakları üzerinden yapılan araştırmalara göre ise zikredilen on kişinin dışında erkeklerden yirmi yedi kişi, kadınlardan da yedi kişi olmak üzere toplam otuz dört sahâbinin daha ilgili rivâyetlere göre ya henüz hayatta iken ya da vefatından sonra cennete girmeyi hak ettiğinin Hz. Peygamber (s.a.v.) tarafından açıkça haber verildiği tespit edilmiştir. Ancak yine de bu sayının kesin bir rakam olduğu söylenemez. Zira başkalarını da Hz. Peygamber'in (s.a.v.) yine bu şekilde müjdelemiş olmakla beraber bunun kaynaklara geçmemiş olması yahut geçse de güvenilir bir kaynak değeri olmadığı için itibar edilmemiş olması sözkonusu olabilir.

Erkek sahâbiler vefat sırasına göre kısaca şunlardır: Varaka b. Nevfel (öl. 610), Yâsir b. Âmir (öl. 615), Hârîse b. Sürâka (öl. 2/624), Umeyr b. el-Humâm el-Ensârî (öl. 2/624), Hamza b. Abdulmuttalib (öl. 3/625), Abdullah b. Amr b. Harâm (öl. 3/625), Mâlik b. Sinân (öl. 3/625), Amr b. Cemûh (öl. 3/625), Zekvân b. Abdükays (öl. 3/625), Üsayrim (öl. 3/625), İbnü/Ebü'd-Dehdâh el-Ensârî (öl. 3/625), Sa'd b. Muâz (öl. 5/627), Zeyd b. Hârîse (öl. 8/629), Ca'fer b. Ebû Tâlib (öl. 8/629), Abdullah b. Revâha (öl. 8/629), Ukkâşe b. Mihsan (öl. 11/632), Sâbit b. Kays b. Şemmâs (öl. 12/633), Bilâl-i Habeşî (öl. 20/641), Hâtıb b. Ebû Beltea (öl. 30/650), Huzeyfe b. Yemân (öl. 36/656), Selmân-ı Fârisî (öl. 36/656), Ammâr b. Yâsir (öl. 37/657), Abdullah b. Selâm (öl. 43/663-64), Hasan b. Ali (öl. 49/669), Hüseyin b. Ali (öl. 61/680), Hârîse b. Nu'mân (öl. 661-680 Arası), Arâbî (öl. ?). Kadın sahâbiler de yine vefat sırasına göre kısaca şunlardır: Hz. Sümeyye (öl. 615), Hz. Hatice (öl. 620), Hz. Fâtuma (öl. 11/632), Hz. Hafsa (öl. 45/665), Hz. Âişe (öl. 58/678), Ümmü Süleym (öl.?), Ümmü Züfer el-Habeşiyye (öl.?).

Anahtar Kelimeler: Hadis, Peygamber, Sahâbe, Aşere-i Mübeşşere, Cennetle Müjdelenenler.

SOME COMPANIONS WHO WERE PROMISED PARADISE EXCEPT ASHARA-I MUBASHARA

Abstract

The main task of the prophets that sent to show people the right way is to declare religion and clarify it. The last prophet, Muhammad (p.b.u.h.) was also sent for this purpose. On the day of the hereafter, only Allah (swt) knows and will decide who will enter into heaven by entering the right path, or who will go to hell by deviating from the right path. He has not shared this authority with anyone else. Nevertheless, Hz. Prophet (pbuh) heralded some of his companions to heaven when they were still alive or after their death, by Allah's permission. The common opinion about the number of these people are ten. These are called "Ashra-i Mubashra". However, when the stories on the subject are examined in detail, it is seen that more companions are heralded by the Prophet (p.b.u.h.) with heaven in this world. In this study, the reasons for the widespread belief that only ten people had received this good news and other companions that were actually heralded by the Prophet (p.b.u.h.) with heaven will be revealed. On this occasion, it is aimed to search the basic hadith sources and determine the number of these people and who they are. However, it will not be possible to give a final and precise figure in this regard. Because, although others have been given this good news, it is possible that this situation has not been reflected in the narrations.

Summary

According to the religion of Islam, all mankind and jinn are created to worship Allah (c.c.) and are tested in this regard, as they have been given sufficient intelligence and willpower, unlike other creatures. As in every test, it is natural to find winners and losers, likewise Allah (c.c.) tests all mankind and jinn to reward the winners and punish the losers. However, who will be rewarded with heaven for being successful in this test or who will be punished, is the matter that unknown to us in this life.

As with all unseen matters, the revelation is the only source of information in this regard. First of all, in the holy Qur'an, which was sent down to the Prophet Muhammad (pbuh) as the last interlocutor of the revelation, it is stated that those who fulfil the conditions of entering heaven are the ones who have good faith and good deeds. However, when it comes to the ones who are promised the paradise, apart from prophets, are the first Muhajirs (emigrant) and Ansars (helpers). There is no other person who promised the paradise.

In hadiths, it is possible to find similarities with Quran: people who follow the rules, deserve the paradise or companions in Ridwan. However, different from the Quran, hadiths could promised some companions personally.

When it comes to the question of which of the Companions are promised with the paradise, according to the information in the main sources of the Islamic disciplines and the common belief among the majority of the Muslims, are the first ten people known as "The Ten promised Paradise" (al-Asharaa al-Mubasharûn bi-l-Janna): Abu Bakr Abdullah b. Abu Kuhafe (dec. 13/634), Ömer b. al-Hattab (dec. 23/644), Osman b. Affân (dec. 35/656), Ali b. Abu Talib (dec. 40/661), Talha b. Ubeydullah (dec. 36/656), Zübeyr b. Avvâm (dec. 36/656), Abdurrahman b. Avf (dec. 32/652), Sa'd b. Abu Vakkas (dec. 55/675), Saïd b. Zayd (dec. 51/671) and Abu Ubeyde b. al-Cerrah (dec. 18/639).

Although these ten people are famous that they are given glad tidings with paradise, it is not possible to say that only they have this virtue and the others do not have it in this world. Because when we look at the basic hadith sources, it is seen that besides

these ten people, there are companions that are given glad tidings with paradise as well. However, there are certainly several reasons for the ten people to come to the fore in this regard, which is mentioned at the level that will be the subject of the religious book and conceptualised by a special name.

There are two main purposes for conducting this research on this occasion. Firstly, when the relevant narrations are examined, it appears that the companions who are given glad tides by the Prophet Muhammad (pbuh) are more than ten people, as well as to determine the background of these ten people and how they become famous in this regards. Secondly, it is to determine others who were given glad tides based on basic hadith sources, apart from mentioned companions.

According to the first purpose of the research, when looking into the hadith interpreters and the scholars' evaluation in this regard, especially Abu Dâvûd and Tirmizî and some of the hadith scholars' narration, it was reported in an authentic hadith narration that those people that are given glad tidings were all together and were given the glad tidings at the same time by the Prophet Muhammad (pbuh). Another reason is that it is possible to say that the ten people, especially the four great Caliphs, are well-known companions among the others. Allah knows best about their virtue, but, it is commonly accepted that some of the companions are more outstanding than the others. Finally, it is not far to say that the negative attitude of Shia to most of the Ashara Mubashara and the reflex response to them from followers of sunnah contributed to the Ashara Mubashara to have such a reputation too.

The second purpose of the research is based on the basic hadith sources that were clearly stated by the Prophet Muhammad (pbuh) that thirty-four companions, including twenty-seven people from men and seven from women, were given glad tidings by the Prophet Muhammad (pbuh) while they were living in this world or after their death. However, it is not possible to say that this is the exact number. Because the Prophet Muhammad (pbuh) could possibly to give glad tidings to other companions as well, however, either this information has not been recorded, or the recorded sources are not credited for not having a reliable authentic source.

The male Companions are briefly in the order of death are: Varaka b. Nevfel (d. 610), Yasir b. Âmir (dec. 615), Hare b. Sürâka (dec. 2/624), Umeyr b. al-Humâm el-Ensârî (dec. 2/624), Hamza b. Abdulmuttalib (dec. 3/625), Abdullah b. Amr b. Harâm (dec. 3/625), Malik b. Sinân (dec. 3/625), Amr b. Jamûh (dec. 3/625), Zekvan b. Abdükays (dec. 3/625), Üsayrim (dec. 3/625), İbnü / Ebü'd-Dehdâh el-Ensârî (dec. 3/625), Sa'd b. Muaz (dec. 5/627), Zayd b. Harisha (dec. 8/629), Jafar b. Abu Talib (dec. 8/629), Abdullah b. Revâha (dec. 8/629), Ukkâşe b. Mihsan (dec. 11/632), Thabit b. Kays b. Şemmâs (dec. 12/633), Bilâl-i Habeşî (dec. 20/641), Hatib b. Abu Beltea (dec. 30/650), Huzeyfe b. Yemân (dec. 36/656), Selmân-ı Fârisî (dec. 36/656), Ammar b. Yasir (dec. 37/657), Abdullah b. Salam (dec. 43 / 663-64), Hasan b. Ali (dec. 49/669), Huseyin b. Ali (dec. 61/680), Hârise b. Nu'mân (dec.?), A'râbî (dec.?). Women Companions are also briefly in the order of death: are Hz. Sumeyye (dec. 615), Hz. Hatice (dec. 620), Hz. Fatima (dec. 11/632), Hz. Hafsa (dec. 45/665), Hz. Aisha (dec. 58/678), Umm Sulaym (dec.?), Umm Züfer al-Habeşiyye (dec.?).

Keywords: Hadith, Prophet, Companions, Ashra-i Mubashra, Those Heralded with Heaven.

GİRİŞ

İnsanlardan kimlerin cennete gireceği kimlerin de cehenneme gireceği âhirette Allah'ın (c.c.) yargılamasından sonra ortaya çıkacaktır. Ancak Allah'ın (c.c.) kendisine haber vermesiyle Hz. Peygamber (s.a.s.) dünyada iken ashâbından bazılarını cennetle müjdelemiştir. Bu tamamen gaybî bir mesele olduğu için başka türlü bilinmesi mümkün değildir. Daha önceki peygamberlerin bu şekilde cennetle müjdelediği insanların var olup olmadığı meselesine gelince bu hususta güvenilir kaynakların bulunamayacağı endişesinin yanı sıra bu başka bir araştırmanın konusudur. Ayrıca toplumda iyi insan olarak bilinen kişilerin cennete girebileceklerini düşünmek ve bunu dile getirmek ancak hüsn-ü zann olarak ifade edilebilir. Buna dair kesin bilgi ise sadece yüce yaradanın katındadır.

Hadis kaynaklarında Hz. Peygamber'in (s.a.s.), ashâbından bazılarını dünyadayken cennetle müjdelediğine dair bilgiler yer almaktadır. Sahâbeden mühâcir, ensar ve Hudeybiye biatına iştirak edenler gibi bazı grupların genel olarak cennetle müjdelendiklerini gösteren birtakım âyetler¹ ve rivâyetler² bulunmakla birlikte içlerinden bir kısmı Hz. Peygamber (s.a.s.) tarafından kişisel olarak cennetle müjdelenmiştir. Bu kişilerin sayısı ve kimler olduğu hususunda ise yaygın olarak bilinen ve "Aşere-i mübeşşere" kavramıyla ifade edilen on kişi vardır. Öyle ki Ahmed b. Hanbel (ö. 241/855) gibi Müsned türü eserler telif eden bazı yazarlar, bu on sahâbiden rivayet edilen hadislerle başlayarak kitaplarını tertip etmişler, İbn Hacer (ö. 852/1449) gibi bazı âlimler ise Aşere-i mübeşşere'yi içeren bir takım beyitler yazmışlardır.³ Hatta Ehl-i sünnetin akîde kitaplarında dahi bu konu mezkûr kavramla birlikte yerini almıştır.⁴ Dolayısıyla şöhretinden ötürü bahsedilen on sahâbînin bazı rivâyetlere göre cennetle müjdelendiği izahtan varestedir.

¹ et-Tevbe 9/100.

² Örnek olarak Câbir b. Abdullah'tan rivâyet edilen bir hadiste Hz. Peygamber (s.a.s.), "Ağacın altında biat edenlerden hiç kimse ateşe girmeyecektir." buyurmuştur. Bk. Ebû'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc, *Sahîhu Müslim*, (İstanbul: Çağrı Yayınları, 1413/1992), "Fedâilü's-Sahâbe", 163; Ebû Dâvûd Süleyman b. Eşâs, *Sünenü Ebi Dâvûd*, (İstanbul: Çağrı Yayınları, 1413/1992), "Sünnet", 8; Ebû İsa Muhammed b. İsa b. Sevrâ et-Tirmizî, *Sünenü't-Tirmizî*, (İstanbul: Çağrı Yayınları, 1413/1992), "Menâkıb", 57.

³ Bk. Zeynüddin Muhammed Abdurraûf b. Tâci'l-ârifin b. Ali b. Zeyni'l-âbidin el-Haddâdi el-Münâvî, *el-Yevâkitü ve'dürar fi Şerhi Nuhbeti İbn Hacer*, thk. Mürtezâ ez-Zeyn Ahmed (Riyad: Mektebetü'r-Rüşd, 1999), 1/169.

⁴ Örnek olarak bk. Ebû Ca'fer Ahmed b. Muhammed b. Selâme el-Ezdi et-Tahâvî, *el-Akîdetü't-tahâviyye* (Beyrut: el-Mektebü'l-İslâmî, 1414), 82. Ayrıca cennetle müjdelenenin kelim ilmi açısından değerlendirilmesi için bk. Orhan Aktepe, "Kelim İlmi Açısından Aşere-i Mübeşşere", *Ekev Akademi Dergisi* 39 (Bahar 2009), 123-132; Özden Kanter, "Müslüman Geleneğinde On Müjdelenmiş/ el-Aşaratü'l-Mubaşşara İnancı ve Temelleri", *Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi* 7/14 (Kasım 2015), 345-364.

Bunlar bilindiği üzere şu kişilerdir: Ebû Bekir Abdullah b. Ebû Kuhâfe (ö. 13/634), Ömer b. el-Hattâb (ö. 23/644), Osman b. Affân (ö. 35/656), Ali b. Ebû Tâlib (ö. 40/661), Ebû Ubeyde b. el-Cerrâh (ö. 18/639), Abdurrahman b. Avf (ö. 32/652), Talha b. Ubeydullah (ö. 36/656), Zübeyr b. Avvâm (ö. 36/656), Saîd b. Zeyd (ö. 51/671), Sa'd b. Ebû Vakkâs (ö. 55/675).

Bununla birlikte ilgili rivâyetlere bakıldığında Hz. Peygamber'in cennetle müjdelediği yahut vefatlarının peşinden cennette olduklarını haber verdiği şahısların daha fazla olduğu görülmektedir. Buna rağmen sadece mezkûr on kişinin cennetle müjdelendiğini ifade eden "Aşere-i mübeşşere" şeklinde bir ifadenin kavramlaşmasının ve yaygın kanaate dönüşmesinin bazı nedenleri olduğu muhakkaktır. Bunların başında bu on kişinin aynı anda topluca Hz. Peygamber (s.a.s.) tarafından cennetle müjdelenmesinin geldiği düşünülmemektedir. Zira bu sahâbilerden olan Abdurrahman b. Avf ve Saîd b. Zeyd'den rivâyet edildiğine göre bir keresinde Hz. Peygamber (s.a.s.), "Ebû Bekir cennettedir. Ömer cennettedir. Osman cennettedir. Ali cennettedir. Talha cennettedir. Zübeyr cennettedir. Abdurrahman b. Avf cennettedir. Sa'd b.(Mâlik)Ebû Vakkâs cennettedir. Saîd b.Zeyd cennettedir. Ebû Ubeyde b. el-Cerrâh cennettedir."⁵ buyurarak mezkûr sahâbilerini cennetle müjdelemiştir.

Bu hadîsten, başka hiçbir sahâbînin cennetle müjdelenmediği anlaşılmalıdır. Nitekim rivâyette hasr sözkonusu değildir. Dolayısıyla bu hadîs, adları zikredilen kişilerin dışında cennetle müjdelenmiş sahâbîlerin bulunmasına herhangi bir engel teşkil etmez. Münâvî (ö. 1031/1622) bu hadîsin serhinde şunu ifade etmiştir: "Resûlullah'ın (s.a.s.) kızı Hz. Fâtıma ve çocukları Hasan ile Hüseyin gibi başka sahâbîleri de cennetle müjdelediği bazı rivâyetlerde vârid olmuştur. Fakat bu rivâyetle o rivâyetler arasında bir çelişki sözkonusu değildir. Zira zikredilen hadîsteki sayı daha fazlasını nefyetmez. On kişinin tahsis edilmesi ise bir seferde topluca cennetle müjdelen-

⁵ Bk. Ebû'l-Alâ Muhammed Abdurrahman b. Abdirrahîm el-Mübârekfûrî, *Tuhfetü'l-ehvezî bi şerhi Câmi'i't-Tirmizî* (Beyrut: Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, ts.), 10/172.

⁶ Ebû Dâvûd, "Sünnet", 6; Tirmizî, "Menâkıb", 25; Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezîd İbn Mâce, *Sünenü İbn Mâce* (İstanbul: Çağrı Yayınları, 1413/1992), "Mukaddime", 11; Ebû Bekir Abdullah b. Muhammed b. İbrahim İbn Ebi Şeybe el-Absî, *Musannef*, thk. Kemal Yusuf el-Hüt (Riyad: Mektebetü'r-Rüşd, 1409), 6/350; Ebû Abdillâh Ahmed b. Muhammed b. Hanbel eş-Şeybânî, *Müsned* (İstanbul: Çağrı Yayınları, 1413/1992), 1/187; Ebû Abdirrahmân Ahmed b. Şuayb b. Ali el-Horasânî en-Nesâî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, thk. Hasan Abdülmün'im Şelebî (Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1421/2001), 7/327. Tirmizî hadîsin sahîh olduğunu söylemiştir. Elbânî de aynı şeyi ifade etmiştir. (Bk. Ebû Abdirrahmân Muhammed Nâsirüddîn b. el-Hâc Nuh b. Necâtî b. Âdem el-Elbânî, *et-Ta'likâtü'l-hisân alâ Sahîhi İbn Hibbân* (Cidde: Dâru Bâvezîr, 1424/2003), 10/116.) Rivâyete ilgili detaylı değerlendirme için bk. Ali Yılmaz, "Aşere-i Mübeşşere Algısının Tarihsel Gerçeklik Perspektifinde Değerlendirilmesi", *İstem Dergisi* 15/29 (Haziran 2017), 79-101; Salih Saraçoğlu, *Cennetle Müjdelenen Sahâbîlerle İlgili Rivâyetlerin Değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, 2008).

melerinden ötürüdür. Diğerleri ise ayrı ayrı cennetle müjdelenmişlerdir.”⁷ Diğer hadis şârihlerinin bu konudaki yorumları da benzer şekildedir.⁸

Bir diğer sebep de başta dört büyük halife olmak üzere bu on kişinin sahâbe içerisinde diğerlerine göre daha meşhur olmaları ve haklarında vârid olan birtakım menâkıb türü rivayetlerden ötürü fazilet bakımından daha önde olduklarının Müslümanların geneli tarafından kabul görmesi olduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca yukarıda aktarılan rivâyetin başka bir tarîkinde “*Kureyş’ten on kişi cennettedir.*”⁹ ifadesi geçmektedir. Dolayısıyla Kureyş’ten olmayıp da cennetle müjdelenen kişilerin var olabileceği anlaşılmaktadır.¹⁰ Ancak yine de hasr anlaşılmamalıdır. Zira ileride görüleceği gibi on kişinin dışında Hamza b. Abdulmuttalib ve Ca’fer b. Ebû Tâlib gibi Kureyş’ten olup cennetle müjdelenen başka sahâbiler de bulunmaktadır. Son olarak Şa’ın Aşere-i Mübeşşere’nin çoğuna karşı takındıkları menfi tavırlarına Ehli Sünnet’in verdiği tepkinin de mezkûr şöhrette bir payının olduğunu söylemek de mümkündür.

Araştırmanın konusu olan on kişinin dışındaki diğer sahâbîlerin¹¹ içerisinde hem erkekler hem de kadınlar yer aldığı için bu sahâbîler, vefat tarihleri esas alınıp kronolojik olarak iki başlık altında ele alınacaktır. Araştırmanın sınırlarına riayet edilerek ilgili rivayetlerin sıhhat durumlarıyla ilgili hadis münekkiddilerinin değerlendirmeleriyle yetinilip bu konuda detaylı tahrîç değerlendirmesi yapılmayacaktır. Buhârî ve Müslim’den her ikisinin veya birinin rivayetinde ortak olduğu hadislerde ise herhangi bir sıhhat değerlendirmesine gidilmeyecektir.

Araştırma temel hadis kaynakları üzerinden yapılacağından, benzer birtakım çalışmalarda olduğu gibi tabakât literatürü gibi farklı kaynaklar-

⁷ Zeynüddin Muhammed Abdurraûf b. Tâci’l-ârifin b. Ali b. Zeyni’l-âbidin el-Haddâdi el-Münâvî, *Feyzü’l-kadîr şerhu’l-Câmi’is-sağîr* (Mısır: el-Mektebetü’t-Ticâriyyeti’l-Kübrâ, 1356), 1/91.

⁸ Örnek olarak bk. Ebü’l-Abbâs Şihâbüddin Ahmed b. Muhammed b. Ebi Bekir b. Abdilmelik el-Kastallânî, *İrşâdüs-sâri li şerhi Sahîhi’l-Buhâri* (Mısır: el-Matba’atü’l-Kübra’l-Emiriyye, 1323), 6/61.

⁹ Ebû Bekr Abdullah b. ez-Zübeyr b. İsa el-Kuraşî el-Esedî el-Humeydi, *Müsned*, thk. Hasan Selim Esed ed-Dârânî (Dımaşk: Dârûs-Sikâ, 1996), 1/197; Ebû Bekr Ahmed b. Amr b. Abdilhâlık b. Hallâd b. Ubeydillah el-Bezzâr el-Ateki, *el-Müsned: el-Bahrü’z-zehhâr*, thk. Mahfûzurrahmân Zeynullah (Medine: Mektebetü’l-Ulûm ve’l-Hikem, 1988-2009), 4/95. Heysemî rivâyetin ricâlinin sahîh olduğunu söylemiştir. Bk. Ebü’l-Hasan Nürüddin Ali b. Ebi Bekr b. Süleymân el-Heysemî, *Mecme’u’z-zevâid ve menbe’u’l-fevâid*, thk. Hüsamüddin el-Kudsî (Kahire: Mektebetü’l-Kudsî, 1414/1999), 9/155.

¹⁰ Bu on sahâbînin ortak özellikleri için ayrıca bk. Abdullah Aydınlı-İsmail L. Çakan, “Aşere-i mübeşşere”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 1991), 3/547.

¹¹ Bu konuda Mustafa Murat tarafından yapılmış, Mehmet Seri Doğru’nun türkçeye tercüme ettiği “Cennetle Müjdelenen 30 Sahâbî” adında müstakil bir çalışma bulunmakla beraber adından da anlaşıldığı üzere sadece 30 kişi bu kitapta tespit edilmiştir. Üstelik bunun içerisinde Aşere-i Mübeşşere de dahil edilmiştir. Bizim çalışmamızda ise on kişinin dışında yirmi kişiden daha fazla sahâbînin bu müjdeye ulaştığı tespit edilmiştir. Ayrıca mezkûr eserde kesin bir rakam imâsı bulunmamaktadır. Hâlbuki bu konuda nihâi bir rakam verilmesi sağlıklı bir durum olmasa gerektir. Bk. Mustafa Murat, *Cennetle Müjdelenen 30 Sahâbî*, çev. Mehmet Seri Doğru (İstanbul: Beka Yayıncılık, 2017), 100-165.

da bazı hanımlar başta olmak üzere cennetle müjdelendiğine dair birtakım rivayetlerin bulunduğu kişiler ve sarâhaten olmamakla beraber cennetle müjdelendiği muhtemel olan sahâbîler çalışmanın sınırları içine alınmayacaktır. Ayrıca Hz. Meryem ve Hz. Âsiye gibi önceki ümmetlerden olup cennetle müjdelenen kişiler de araştırmanın sınırları dışında tutulacaktır.¹²

1. CENNETLE MÜJDELENEN ERKEK SAHÂBÎLER

1.1. Varaka b. Nevfel (ö. 610)

Mekke’li haniflerden, Hz. Hatice’nin amcasının oğlu olan bu sahâbînin tam künyesi; Varaka b. Nevfel b. Esed b. Abdülzâdır.¹³ Hâkim’in Hz. Âişe’den rivâyet ettiği bir hadiste Hz. Peygamber (s.a.s.) onun hakkında şöyle buyurmuştur: “*Varaka’ya dil uzatmayın. Çünkü muhakkak ben onun için bir yahut iki cennet olduğunu gördüm.*”¹⁴ Rivâyette görüldüğü gibi Hz. Peygamber (s.a.s.), peygamberliğinin ilk günlerinde kendisine iman eden, Hz. Hatice’nin yönlendirmesiyle yaşadığı olağanüstü durumlarla ilgili kendisine bilgi veren ve çok geçmeden vefat eden¹⁵ bu yaşlı sahâbîsinin cennete gireceğini daha sonraki yıllarda haber vermiştir. Hâkim, rivayet ettikten sonra hadîsin Buhârî ve Müslim’in şartı üzere sahîh olduğunu dile getirmiştir. Heysemî de ricâlinin sahîhin ricâli olduğunu söylemiştir.¹⁶ Elbânî de aynı kanaatte olduğunu ifade etmiştir.¹⁷

1.2. Yâsir b. Âmir (ö. 615)

İslâm’ın ilk erkek şehidi olan bu sahâbînin tam künyesi; Ebû Ammâr Yâsir b. Âmir b. Mâlik b. Kinâne b. Kays el-Ansî’dir. Ebû Cehil (ö. 2/624) eşi Hz. Sümeyye ile birlikte onu da katletmiştir. İşkence gördükleri sürede

¹² Bu tür kişilerin yer aldığı çalışmalara örnek olarak bk. Mansûr Abdülhakîm, *en-Nisâü’l-mübeşşerâti bi’l-cenne fi dav’i’l-Kitâb ve’s-Sünne* (b.y.: el-Mektebetü’t-Tevfikîyye, ts.), 29-149; Muhammed Ali Kutup, *Cennetle Müjdelenen Sahâbe Hanımları*, trc. Mustafa Sarıbrıyık – Adnan Demircan (Konya: Esra Yayınları, 1994), 3-165.

¹³ Ebü’l-Hasan İzzüddîn Ali b. Ebî’l-Kerem Muhammed b. Muhammed İbnü’l-Esir eş-Şeybânî el-Cezerî, *Üsüdü’l-ğâbe* (Beyrut: Dâru’l-Fikr, 1409/1989), 4/671. Varaka’nın sahâbi olup olmadığı ihtilâflı olsa da sahîh olan görüş sahâbi olduğudur. Bk. Ebü’l-Fadl Ahmed b. Ali b. Muhammed b. Ahmed b. Hacer el-Askalânî, *el-İsâbe fi temyizi’s-sahâbe*, thk. Âdil Ahmed Abdulmevcûd-Ali Muhammed Muavvad (Beyrut: Dâru’l-Kütübî’l-İlmiyye, 1415), 6/474.) Çalışmada da bu görüş tercih edilmiştir.

¹⁴ Ebû Abdillâh el-Hâkim Muhammed b. Abdillâh b. Muhammed en-Neysâbüri, *el-Müstedrek ale’s-Sahihayn*, thk. Mustafa Abdulkadir Atâ (Beyrut: Dâru’l-Kütübî’l-İlmiyye, 1411/1990), 2/666.

¹⁵ Buhârî, “Bed’ü’l-vahy”, 1; Müslim, “İmân”, 160.

¹⁶ Bk. Heysemî, *Mecme’u’z-zevâid*, 9/416.

¹⁷ Bk. Ebû Abdîrrahmân Muhammed Nâsirüddîn b. el-Hâc Nuh b. Necâtî b. Âdem el-Elbânî, *Silsiletü’l-ehâdisi’s-sahîha ve şey’un min fikhihâ ve fevâidihâ* (Riyad: Mektebetü’l-Maârif, 1415-1422/1995-2002), 1/761.

ailce Hz. Peygamber (s.a.s.) tarafından cennetle müjdelenmişlerdir.¹⁸Buna ilişkin rivâyet Hz. Sümeyye başlığı altında zikredilecektir.

1.3. Hârise b. Sürâka (ö. 2/624)

Ensardan Bedir Savaşı'nda ilk şehid olan bu sahâbînin tam künyesi; Hârise b. Sürâka b. el-Hâris b. Adıyy b. Mâlik b. Adıyy el-Hazrecî'dir.¹⁹ Cennetle müjdelendiğine dair olayı Buhârî ve başkalarının rivayet ettiği bir hadiste Enes b. Mâlik (ö. 93/711) şöyle hikaye etmektedir: "Hârise b. Sürâka'nın annesi Ümmü'r-Rabî' Resûlullah'a (s.a.s.) gelip Bedir günü nerden geldiği bilinmeyen bir ok darbesiyle öldürülen oğlunun durumunu sorarak şöyle dedi: 'Yâ Nebiyyallah! Hârise'den bana bahseder misin? Eğer cennette ise sabredeyim. Aksi halde daha çok ağlayayım.' Bu üzüntüsü üzerine Hz. Peygamber (s.a.s.) onu şöyle teselli etti: 'Ey Ümmü Hârise! Birden fazla cennet vardır. Oğlun bunların içerisinde Firdevs cennetini hak etmiştir.'²⁰ Rivâyette görüldüğü gibi Hz. Peygamber (s.a.s.) mezkûr sahâbîyi açıkça cennetle müjdelemiştir. Üstelik cennetler içerisinde hangi cenneti kazandığını da haber vermiştir.

1.4. Umeyr b. el-Humâm el-Ensârî (ö. 2/624)

Tam adı Umeyr b. el-Humâm b. el-Cemûh b. Zeyd b. Harâm es-Sülemî el-Ensârî'dir. Yine Bedir Savaşı'nda şehid düşen bu sahâbînin²¹ cennetle müjdelendiğini gösteren hâdiseyi Müslim ve başkalarının rivayet ettiği bir hadiste Enes b. Mâlik şöyle anlatmaktadır: "Bedir Savaşı'nda müşrikler görünmeye başlayınca Resûlullah (s.a.s.) 'Genişliği gökler ve yeryüzü büyüklüğünde olan cennete girebilmeniz için ayağa kalkın!' diyerek ashâbını cihada teşvik etti. Umeyr b. el-Humâm, 'Yâ Resûlallah! Genişliği gökler ve yeryüzü büyüklüğünde olan cennet mi?' diyerek taaccüp edince 'Evet!' diyerek karşılık verdi. O, 'Ne güzel, ne güzel!' dedi. Resûlullah (s.a.s.) neden böyle söylediğini sorunca 'Vallahi! Yâ Resûlallah! Sadece cennet ehlerinden olmayı umarak böyle söyledim.' dedi. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.s.), 'Muhakkak sen cennet ehliyorsun.' buyurdu. Ardından o, kınından birkaç hurma çıkar-

¹⁸ Ebû Nuaym Ahmed b. Abdillâh b. Ahmed b. İshak b. Musa b. Mihrân el-İsbahânî, *Ma'rifetü's-sahâbe*, thk. Âdil b. Yusuf el-Azâzî (Riyad: Dâru'l-Vatan, 1419/1998), 5/2812; Ebû Ömer Yusuf b. Abdillâh b. Muhammed b. Abdülber b. Âsım en-Nemerî el-Kurtubî, *el-İstî'âb fî ma'rifeti'l-Ashâb*, thk. Ali Muhammed el-Becâvî (Beyrut: Dâru'l-Cil, 1412/1992), 4/1588; İbnü'l-Esir, *Üsüdü'l-ğâbe*, 4/691.

¹⁹ İbn Abdülber, *el-İstî'âb*, 1/307; İbnü'l-Esir, *Üsüdü'l-ğâbe*, 1/425.

²⁰ Buhârî, "Cihâd ve Siyer", 14; Tirmizî, "Tefsîru'l-Kur'ân", 23; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 3/260; Ebû Bekir Ahmed b. Hüseyin b. Ali b. Musa el-Horasânî el-Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, thk. Muhammed Abdulkâdir Atâ (Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1424/2003), 9/281.

²¹ İbn Abdülber, *el-İstî'âb*, 3/1214; İbnü'l-Esir, *Üsüdü'l-ğâbe*, 3/787; İbn Hacer, *el-İsâbe*, 4/593.

rıp yemeye başladı. Daha sonra ‘Eğer bu hurmaları yiyinceye kadar hayatta kalırsam bu benim için uzunca bir yaşam olur.’ dedi ve elindeki hurmaları yere atarak şehit edilinceye kadar savaştı.²² Rivâyetten açıkça anlaşıldığı gibi Hz. Peygamber (s.a.s.) bu sahâbîsini de cennetle müjdelemiştir.

1.5. Hamza b. Abdulmuttalib (ö. 3/625)

Hz. Peygamber’in (s.a.s.) amcası, süt kardeşi ve Uhud şehitlerinden olup “Şehitlerin Efendisi” olarak nitelenen bu sahâbînin tam künyesi; Ebû Umâre (Ebû Ya’lâ) Seyyidüşşühedâ Esedullah Hamza b. Abdülmuttalib b. Hâşim b. Abdümenâf’dır.²³ İbn Abbâs’tan rivâyet edilen bir hadiste Hz. Peygamber (s.a.s.) onunla ilgili, “*Dün gece cennete girdim. Bir de baktım ki; Hamza bir serîrin üzerinde yatıyor.*”²⁴ buyurmuştur. Böyle bir rüya gördüğü anlaşılan Hz. Peygamber (s.a.s.), şehid olduktan sonra amcalarından biri olan Hz. Hamza’nın cennet ehlinde olduğunu haber vermiştir. Bilindiği üzere peygamberlerin gördüğü rüyalar ise vahyin bir çeşididir. İbn Hacer hadîsin isnâdının sahîh olduğunu ifade etmiştir.²⁵

1.6. Abdullah b. Amr b. Harâm (ö. 3/625)

Uhud savaşında ilk şehid olan bu sahâbînin tam künyesi; Ebû Câbir Abdullah b. Amr b. Harâm es-Selemîdir.²⁶ Ensârdan biri olup sahâbeden Câbir b. Abdullah’ın (ö. 78/697) babasıdır. Oğlu, babasının cennetle müjdelendiğine dair olayı şöyle anlatmaktadır: “Uhud savaşında (babam) Abdullah b. Amr b. Harâm öldürüldüğünde Resûlullah (s.a.s.) yanıma gelip bana ‘*Neyin var, seni mahzûn görüyorum?*’ dedi. Ben cevaben, ‘Babam öldürüldü, arkasında borç ve bakıma muhtaç aile bıraktı.’ deyince ‘*Sana babanın Allah’la (c.c.) nasıl karşılaştığını müjdeleyeyim mi?*’ dedi. Ben sevinçle ‘Evet Yâ Resûlallah!’ dedikten sonra bana şu şekilde müjde verdi: ‘*Allah (c.c.) konuştuğu kişilerle ancak perde arkasından konuşur. Babanla ise direkt konuşup ona şöyle buyurdu: ‘Ey kulum! Dile benden, dileğini yerine getireyim.’ O,*

²² Müslim, “İmâret”, 145; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 3/137.

²³ Ebû Nuaym, *Ma’rifetü’s-sahâbe*, 2/672; İbn Abdülber, *el-İstîâb*, 1/369; İbnü’l-Esir, *Üsüdü’l-gâbe*, 1/528.

²⁴ Ebü’l-Kâsım Süleyman b. Ahmed b. Eyyüb el-Lahmî eş-Şâmî et-Taberânî, *el-Mu’cemu’l-kebir*, thk. Hamdî b. Abdilmecid es-Selefî (Kahire: Mektebetü İbn Teymiyye, 1415/1994), 3/146; Ebû Abdillah Muhammed b. Abdillah b. Muhammed el-Hâkim en-Neysâbüri, *el-Müstedrek*, thk. Mustafa Abdulkâdir Atâ (Beyrut: Dâru’l-Kütübi’l-İlmiyye, 1411/1990), 3/217.

²⁵ Bk. Ebü’l-Fadl Ahmed b. Ali b. Muhammed b. Ahmed b. Hacer el-Askalânî, *İthâfu’l-mehera bi’l-fevâidil-mübtekerâ min etrâfi’l-aşere*, thk. Zühayr b. Nâsir (Medine: Merkezü Hidmeti’s-Sünne ve’s-Sireti’n-Nebeviyye, 1415/1994), 7/609.

²⁶ Ebû Nuaym, *Ma’rifetü’s-sahâbe*, 3/1717; İbn Abdülber, *el-İstîâb*, 3/954; İbnü’l-Esir, *Üsüdü’l-gâbe*, 3/242; İbn Hacer, *el-İsâbe*, 4/162.

'Ya Rabbi! İkinci kez senin uğrunda öldürülmek için beni diriltmeni istiyorum.' deyince Rab şöyle buyurdu: 'Benden, insanların tekrar dünyaya dönmeyecekleri sözü sâdır oldu. (Başka bir şey iste!) Bunun üzerine o, 'Ya Rabbi! Arkamdakilere bunu bildir.' diye istekte bulununca Allah (c.c.), 'Sakin Allah (c.c.) yolunda öldürülenleri ölümler sanma! Bilakis onlar diri olup rablerinin katında rızıklandırılıyorlar.'²⁷ âyetini inzal etti.²⁸ Rivâyetten anlaşıldığı gibi Hz. Peygamber (s.a.s.) mezkûr âyetin de inmesiyle son derece üzgün olan Câbir'i, babasını cennetle müjdeleyerek ve Allah'la (c.c.) arasında geçen diyalogu anlatarak teselli etmiştir. Elbânî rivâyetin "hasen-sahîh" olduğunu ifade etmiştir.²⁹

1.7. Mâlik b. Sinân (ö. 3/625)

Meşhur sahâbilerden Ebû Saîd el-Hudrî'nin (ö. 74/693) babası olan ve Uhud Savaşı'nda Hz. Peygamber'i (s.a.s.) canı pahasına savunurken şehid düşen bu sahabînin tam adı; Mâlik b. Sinan b. Übeyd b. Sa'lebe el-Hudrî'dir.³⁰ Ebû Saîd el-Hudrî de babasının cennetle müjdelendiğini gösteren olayı şu şekilde dile getirmektedir: "Resûlullah'ın (s.a.s.) yüzü Uhud Savaşı'nda yaralandığında babam yanına gitti ve yarasını emerek ağzıyla temizledi. Kendisine ağzındaki kanı tükürmesi söylenince 'Vallahi! Tükürmem.' dedi ve ardından öldürülünceye kadar savaştı. Ardından Resûlullah (s.a.s.) onunla ilgili, 'Her kim cennet ehlinden bir adama bakmak istiyorsa bu şehide baksın.' buyurdu."³¹

Rivâyetin bu tarîkinde Hz. Peygamber'in (s.a.s.) mezkûr sahâbîyi açıkça cennetle müjdelendiği anlaşılmaktadır. Diğer tarîkinde ise hadisin metni şu şekildedir: "Her kim kanımın kanına karıştığı kişiye bakmak isterse Mâlik b. Sinân'a baksın."³² Bu metinden ise mezkûr sahâbînin kinayî bir üslûbla cennetle müjdelendiği anlaşılmaktadır. Zira şehid oluşunun hemen peşinden Resûlullah'ın (s.a.s.) onunla alakalı böyle bir söz sarfetmesi bu müjdeye delalet etmektedir. İbn Hacer bu rivâyetin mürsel olduğunu ifade etmiştir.³³ Dolayısıyla zayıf olduğunu söylemek mümkündür.

²⁷ Âli İmrân 3/169.

²⁸ Tirmizi, "Tefsîru'l-Kur'an", 3; İbn Mâce, "Mukaddime", 13.

²⁹ Bk. Ebû Abdîrahmân Muhammed Nâsiruddîn b. el-Hâc Nuh b. Necâtî b. Âdem el-Elbânî, *Sahîhu'tterğîb ve't-terhîb* (Riyad: Mektebetü'l-Ma'ârif, 1421/2000), 2/133.

³⁰ Ebû Nuaym, *Ma'rifetü's-sahâbe*, 5/2455; İbn Abdülberr, *el-İstî'âb*, 3/1352; İbnü'l-Esir, *Üsüdü'l-gâbe*, 4/251; İbn Hacer, *el-İsâbe*, 5/538.

³¹ Saîd b. Mansûr, *Sünen*, 2/261; Ebû Bekir Ahmed b. Hüseyin b. Ali b. Musa el-Horasânî el-Beyhâkî, *Delâilü'n-nübüvvet*, thk. Abdulmu'tî Kal'acı (Beyrut: Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, 1408/1988), 3/266.

³² Ebû Bekir Ahmed b. Amr İbn Ebi Âsım eş-Şeybânî, *el-Âhâd ve'l-mesânî*, thk. Bâsım Faysal Ahmed el-Cevâbîra (Riyad: Dâru'r-Râye, 1411/1991), 4/124; Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebir*, 6/34.

³³ Bk. Ebû'l-Fadl Ahmed b. Ali b. Muhammed b. Ahmed b. Hacer el-Askalânî, *et-Telhisu'l-habî fi tahrîci*

1.8. Amr b. Cemûh (ö. 3/625)

Hazrec kabilesinin Seleme boyunun reisi olan ve topalladığı için Bedir Savaşı'na katılmadığı halde ısrarlı talebi üzere Hz. Peygamber (s.a.s.) izin verdikten sonra Uhud Savaşı'na iştirak eden ve bu gazvede şehid düşen bu sahâbînin tam olarak adı; Amr b. Cemûh b. Zeyd es-Selemî'dir.³⁴ Ahmed b. Hanbel'in rivayet ettiği bir hadiste sahâbeden Ebû Katâde (ö. 54/674), Amr b. Cemûh'un cennetle müjdelenişini şöyle anlatmaktadır: "Amr b. Cemûh Resûlullah'a (s.a.s.) gelip 'Yâ Resûlallah! Eğer Allah (c.c.) yolunda savaşır da öldürülürsem total olan bu ayağımla cennette sağlam olarak yürür mü-yüm?' diye sordu. Resûlullah (s.a.s.) cevaben 'Evet!' buyudu. Daha sonra Uhud Savaşı'nda o, kardeşinin oğlu ve onların bir azatlı kölesi öldürüldü. Ardından Resûlullah (s.a.s.) yanbaşına gelip 'Sanki ben cennette senin bu ayağımla sağlam bir şekilde yürüdüğünü görüyorum.' buyurdu. Sonra da üçünün aynı kabre gömülmesini emretti."³⁵ Görüldüğü gibi Hz. Peygamber (s.a.s.) bu rivâyette mezkûr sahâbîsinin cennete ayağı sağlam olarak gireceğini müjdelemiştir. Heysemî hadîsin ricâlinin sahîhin ricâli olduğunu ifade etmiştir.³⁶ Muhakkik Şuayb el-Arnâût ise, Müslim'in ricâlinde olsa bile Humeyd b. Ziyâ'dan ötürü isnâdının hasen olduğunu söylemiştir.

1.9. Zekvân b. Abdükays (ö. 3/625)

Uhud şehidlerinden bir diğeri olan bu sahâbînin tam künyesi; Ebü's-Seb' Zekvân b. Abdükays b. Haled el-Ensârî'dir.³⁷ Süheyl b. Ebi Sâlih'den (ö. 754-775 arası) mürsel olarak nakledilen bir rivâyette bu sahâbînin cennetle müjdelendiği şöyle anlatılmaktadır: "Hz. Peygamber (s.a.s.) Uhud günü savaşa çıktığında ashâbına "İçinizden kim bu gece gediği kapatmak için öne çıkacak (gece nöbeti tutacak)?" deyince ensardan olan Zekvân b. Abdükays ayağa kalkıp "Ben!" diye öne çıktı. Hz. Peygamber (s.a.s.) kim olduğunu sorunca kendini tanıttı. Hz. Peygamber (s.a.s.) "Otur!" deyip tekrar çağrıda bulundu. O yine ayağa kalktı. Hz. Peygamber (s.a.s.) onu tekrar oturup çağrısını üçüncü kez yenileyince Zekvân "Yâ Resûlallah! Benden başka kimse yok." dedi. Ardından Resûlullah (s.a.s.) onun hakkında şöyle buyur-

ehâdisi'r-Râfi'iyi'l-kebir (Beyrut: Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, 1419/1989), 1/170.

³⁴ İbn Abdülberr, *el-İstî'âb*, 3/1168; İbnü'l-Esir, *Üsüdü'l-gâbe*, 3/703; İbn Hacer, *el-İsâbe*, 4/506.

³⁵ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 5/299.

³⁶ Bk. Heysemî, *Mecme'ü'z-zevâid*, 9/315.

³⁷ Ebû Abdillâh Muhammed b. İshak b. Muhammed b. Yahyâ b. Mende el-Abdî, *Ma'rifetü's-sahâbe*, thk. Âmir Hasan Sabrî (Matbû'âtü Câmî'ati'l-İmârâti'l-Arabiyyeti'l-Müttehîde, 1426/2005), 582; Ebû Nuaym, *Ma'rifetü's-sahâbe*, 2/1026; İbn Abdülberr, *el-İstî'âb*, 2/466; İbnü'l-Esir, *Üsüdü'l-gâbe*, 2/210; İbn Hacer, *el-İsâbe*, 2/338.

du: “Her kim yarın iki ayağıyla cennetin yeşilliğine basacak bir adam görmek istiyorsa işte bu adama baksın!” Daha sonra Zekvân ailesiyle veda ettikten sonra şehid oluncaya kadar savaştı.³⁸ Görüldüğü gibi bu rivâyetten mezkûr sahâbînin de Hz. Peygamber (s.a.s.) tarafından cennetle müjdelendiği anlaşılmaktadır. Ancak hem mürsel olduğu için hem de senedindeki râvîlerden Fudayl b. Süleyman hakkında hadis münekkidlerinin değerlendirmelerinin bir kısmı olumlu olsa da diğer bir kısmı olumsuz olduğu için³⁹ rivayetin zayıf olduğunu söylemek mümkündür.

1.10. Üsayrim (ö. 3/625)

Asıl adı, Amr b. Sabit b. Vakş (Ukayş, Vukayş) el-Ensâridir. Evs kabilesinin Abdüleşhel boyundan olup Üsayrim lakabıyla tanınmaktadır. Müslüman olduktan sonra tek bir vakit namaz kılamadan Uhud Savaşı’nda şehid düşüp Resûlullah (s.a.s.) tarafından cennetle müjdelenen sahâbî olarak bilinmektedir.⁴⁰ Buhârî’nin naklettiği rivâyette Berâ b. Âzib (ö. 71/690) bu olayı şöyle anlatmaktadır: “Hz. Peygamber’e (s.a.s.) demir maskeli bir kişi geldi ve ‘Yâ Resûlallah! Önce mümin mi olayım yoksa savaşıyım mı? dedi. Resûlullah ‘Önce mümin ol, sonra cihad et!’ buyurdu. O da önce müslüman oldu. Ardından şehid edilinceye kadar savaştı. Bunun haberini alınca Hz. Peygamber (s.a.s.) onun hakkında şöyle buyurdu: ‘Az amel işledi, fakat çok kazandı.’”⁴¹

Bu rivâyette mezkûr sahâbînin cennetle müjdelendiği dolaylı olarak anlaşılrsa da Ebû Hüreyre’den (ö. 58/678) gelen rivâyette açıkça bu durum ifade edilmektedir. İlgili rivâyete göre Ebû Hüreyre bir gün etrafındakilere “Hiç namaz kılmadan cennete giren kişinin kim olduğunu bana söyleyin.” der. Kimse cevap veremeyince ona sorarla. O da bu kişinin Abdüleşhel oğullarından Üsayrim lakabıyla tanınan Amr b. Sâbit b. Vakş olduğunu haber verir. Rivâyetin devamında bu kişinin Uhud Savaşı’ndan önce müslüman olup ardından şehid düştüğü ve Resûlullah’ın (s.a.s.) haberi alınca “Şüphesiz o cennet ehliendir.” buyurduğu mezkûr cevabın sebebi olarak

³⁸ Ebû Abdîrrahmân Abdullah b. el-Mübârek b. Vâdîh el-Hanzalî et-Türki el-Mervezî, *el-Cihâd*, thk. Nezîh Hammâd (Tunus: ed-Dâru’l-Tûnusîyye, 1972), 125; Ebû Abdîllah Muhammed b. İshak b. Muhammed b. Yahya b. Mende el-Abdî, *Ma’rifetü’s-sahâbe*, thk. Âmir Hasan Sabrî (Matbûâtü Câmî’atî’l-İmârâtî’l-Arabîyyetî’l-Müttehîde, 1426/2005), 1/582; Ebû Nuaym, *Ma’rifetü’s-sahâbe*, 2/1027.

³⁹ Bk. Ebû Abdîllah Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed b. Osman b. Kaymâz ez-Zehabî, *Târîhu’l-İslâm ve vefeyâtü’l-meşâhîr ve’l-a’lâm*, thk. Ömer Abdüsselâm et-Tedmürî (Beirut: Dâru’l-Kitâbî’l-Arabî, 1413/1993), 12/330.

⁴⁰ Ebû Nuaym, *Ma’rifetü’s-sahâbe*, 1/345; İbnü’l-Esir, *Üsüdü’l-gâbe*, 4/190; İbn Hacer, *el-İsâbe*, 4/500.

⁴¹ Buhârî, “Cihâd ve Siyer”, 13.

zikredilmektedir.⁴² Heysemî, bu hadîsi Ahmed b. Hanbel'in rivâyet ettiğini söyledikten sonra ricâlinin sika olduğunu ifade etmiştir.⁴³ Birinci rivâyetten dolayı, ikinci rivâyetten ise direkt olarak bu sahâbînin de Hz. Peygamber (s.a.s.) tarafından cennetle müjdelendiği anlaşılmaktadır.

1.11. İbnü/Ebü'd-Dehdâh el-Ensârî (ö. 3/625)

Ensarın mütteliklerinden olan ve yine Uhud Savaşı'nda yaralanıp daha sonra vefat eden bu sahâbî, künyesiyle tanınmakta olup ismi tam olarak bilinmemektedir. Ancak bazı kaynaklarda asıl adının Sâbit olduğu geçmektedir.⁴⁴ Câbir b. Semüre (ö. 74/693) Müslim ve başkalarının rivâyet ettiği bir hadiste bu sahâbînin cenaze merâsimini şöyle anlatmaktadır: “Hz. Peygamber (s.a.s.) ashâbıyla birlikte İbnü'd-Dehdâh'ın cenaze namazını kıldı. Ardından binmesi için kendisine semeri olmayan bir at getirildi. Sahâbeden biri atın yularını tuttu, Hz. Peygamber de (s.a.s.) bindi. Bineği hafif bir hızla yürüyordu. Biz de peşinden yürüyorduk. Kalabalığın içinden biri Hz. Peygamber'in (s.a.s.) şöyle haber verdiğini söyledi: “*Cennette Ebü/İbnü'd-Dehdâh için asılmış/sarkıtılmış nice hurma salkımı vardır.*”⁴⁵ Görüldüğü gibi Hz. Peygamber (s.a.s.) rivayette adı geçen sahâbîsini de kendisi için hazırlanmış birtakım nimetleri de zikrederek farklı bir üslûbla cennetle müjdelemiştir.

1.12. Sa'd b. Muâz (ö. 5/627)

Ensarın önde gelenlerinden olan ve Benî Kurayza hakkındaki hakemlik görevini üstlendikten sonra Hendek savaşında aldığı yaranın fenalaşması üzere şehid düşen bu sahâbînin künyesi Ebû Amr olup tam adı; Sa'd b. Muaz b. Nu'mân el-Evsî'dir.⁴⁶ Hz. Peygamber'in (s.a.s.), Buhârî ve başkalarının rivâyet ettiği bir hadiste vefatıyla ilgili “*Arş, Sa'd b. Muâz'ın ölümünden dolayı titredir.*”⁴⁷ buyurduğu bu sahâbîsini aynı zamanda cennetle müjdelemiştir. Nitekim rivâyete göre kendisine Roma kralı tarafından hediye olarak gönderilen ipekten kürkü görüp taaccüp edenlere şöyle buyurmuştur: “*Canım*

⁴² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 5/429.

⁴³ Bk. Heysemî, *Mecme'ûz-zevâid*, 9/362.

⁴⁴ İbn Abdülberr, *el-İstî'âb*, 4/1645; İbnü'l-Esir, *Üsüdü'l-gâbe*, 3/269; İbn Hacer, *el-İsâbe*, 7/100.

⁴⁵ Müslim, “Cenâiz”, 89; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 5/95.

⁴⁶ Ebû Nuaym, *Ma'rifetü's-sahâbe*, 3/1241; İbn Abdülberr, *el-İstî'âb*, 2/602; İbnü'l-Esir, *Üsüdü'l-gâbe*, 2/461; Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed b. Osman b. Kaymaz ez-Zehabî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, thk. Şuayb el-Arnaût (Beirut: Müessesetü'r-Risâle, 1405/1985), 1/279; İbn Hacer, *el-İsâbe*, 3/70.

⁴⁷ Buhârî, “Menâkıbü'l-ensâr”, 12; Müslim, “Fezâilü's-sahâbe”, 124; İbn Mâce, “Mukaddime”, 11; Ebû Osman Saïd b. Mansûr b. Şu'be el-Horasânî el-Cüzecânî, *Sünen*, thk. Habîburrahmân el-Azami (Hind: ed-Dâru's-Selâfiyye, 1403/1982), 2/395.

(*kudret*) elinde olana yemin olsun ki; Sa'd b. Muâz'ın cennette sahip olacağı mendillerinden birisi dahi bundan daha yumuşaktır/ daha hayırlıdır.⁴⁸ Bu rivâyette Hz. Peygamber (s.a.s.) dünya nimetlerinden birini cennet nimetlerinden biriyle mükâyese ederken aynı zamanda Sa'd b. Muâz'ın cennet ehlinde olduğunu müjdelemiştir. Heysemî Taberânî'nin kaydettiği isnâdın ricâlinin sahihin ricâli olduğunu söylemiştir.⁴⁹

1.13. Zeyd b. Hârise (ö. 8/629)

Hz. Peygamber'in (s.a.s.) âzatlısı, aynı zamanda evlâtlığı olan, ayrıca sahâbeden Kur'an'da adı açıkça zikredilen tek kişi olma özelliğine sahip bulunan bu sahâbînin künyesi Ebû Üsâme olup tam adı; Zeyd b. Harise b. Şürahbîl (Şerâhîl) el-Kelbî'dir.⁵⁰ Mûte Savaşı'nın ilk şehid kumandanı olan bu sahâbîyi Hz. Peygamber (s.a.s.) şu hadisinde cennetle müjdelemiştir: "Cennete girdiğimi gördüm. Karşıma genç bir câriye çıktı. 'Sen kime aitsin?' diye sordum. 'Zeyd b. Hârise'ye aitim.' diye cevap verdi."⁵¹ Mûte Savaşı'nın anlatıldığı rivâyetlerden bu sahâbînin diğer şehid düşen iki kumandan sahâbî gibi cennetle müjdelendiği dolaylı olarak anlaşılabilir⁵² yukarıda zikredilen rivâyette bu müjde açıkça verilmiştir. Zehebî hadîsin isnâdının hasen olduğunu söylemiştir.⁵³ Elbânî ise Müslim'in şartı üzere sahih olduğunu ifade etmiştir.⁵⁴

1.14. Ca'fer b. Ebû Tâlib (ö. 8/629)

Mûte Savaşı'nın kumandanlarından ikincisi, Hz. Peygamber'in (s.a.s.) amca oğullarından Hz. Ali'nin kardeşi olan bu sahâbînin künyesi Ebû Abdillâh olup tam adı; Ca'fer b. Ebû Tâlib b. Abdülmuttalib el-Hâşimî'dir.⁵⁵ Resûlullah'ın (s.a.s.) kendisine "Ahlakça ve yaratılışça bana benzedin."⁵⁶ diyerek iltifatta bulunduğu bu sahâbî de bazı rivâyetlere göre

⁴⁸ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 3/229; Ebû Dâvûd Süleymân b. Dâvûd b. el-Cârûd et-Tayâlisî el-Basrî, *Müsned*, thk. Muhammed b. Abdilmühsin et-Türkî (Mısır: Dâru Hecer, 1419/1999), 2/85; Ebû Ya'lâ Ahmed b. Ali b. el-Müsennâ b. Yahya b. İsa b. Hilal et-Temîmî, *Müsned*, thk. Hüseyin Selim Esed (Dımaşk: Dâru'l-Me'mûn, 1404/1984), 7/60; Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebir*, 18/15.

⁴⁹ Bk. Heysemî, *Mecme'ü'z-zevâid*, 9/309.

⁵⁰ Ebû Nuaym, *Ma'rifetü's-sahâbe*, 1/224; İbn Abdülberr, *el-İstî'âb*, 2/542; İbnü'l-Esir, *Üsüdü'l-gâbe*, 2/350; Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, 2/130; İbn Hacer, *el-İsâbe*, 2/494.

⁵¹ Ebû'l-Kâsım Ali b. Hasan b. Hibetillâh İbn Asâkir, *Târihu Dımaşk*, thk. Amr b. Garâme el-Amrî (Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1415/1995), 19/371.

⁵² Bk. Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 5/301; Nesâî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, 7/361; İbn Hibbân, *Sahih*, 15/523. Elbânî rivâyetin sahih olduğunu ifade etmiştir. Bk. Elbânî, *et-Ta'likâtü'l-hisân*, 10/151.

⁵³ Bk. Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, 2/133.

⁵⁴ Bk. Elbânî, *Silsiletü'l-ehâdisi's-sahiha*, 4/474.

⁵⁵ Ebû Nuaym, *Ma'rifetü's-sahâbe*, 2/511; İbn Abdülberr, *el-İstî'âb*, 1/242; İbnü'l-Esir, *Üsüdü'l-gâbe*, 1/541; Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, 2/129; İbn Hacer, *el-İsâbe*, 1/592.

⁵⁶ Buhârî, "Meğâzî", 43; Tirmizî, "Menâkıb", 29; İbn Ebî Şeybe, *Musannef*, 6/381.

cennetle müjdelenmiştir. Nitekim Mûte savaşında şehid düştükten sonra Hz. Peygamber (s.a.s.) onunla ilgili ailesine ve ashâbına şu müjdeyi vermiştir: “Ca’fer’i cennette meleklerle beraber (iki kanadıyla) uçarken gördüm.”⁵⁷ Ebû Hüreyre’den gelen rivâyet metni böyledir. Elbânî hadîsin sahih olduğunu ifade etmiştir.⁵⁸ Rivâyetin İbn Abbâs’tan nakledilen metni ise şu şekildedir: “Dün gece cennete girdim. Etrafa bakınıyordum ki; Ca’fer’in meleklerle beraber uçtuğunu gördüm. İki kanadıyla dilediği yere uçuyordu. Kanatlarının uçları kanla işaretliydi.”⁵⁹ Heysemî hadîsin Taberânî’ye ait iki isnâdından birinin hasen olduğunu söylemiştir.⁶⁰ Görüldüğü gibi zikredilen her iki hadiste de Hz. Peygamber (s.a.s.) Ca’fer’in cennetle müjdelendiğini açıkça dile getirmiştir.

1.15. Abdullah b. Revâha (ö. 8/629)

Mûte Savaşı’nda üçüncü kumandan olarak şehid düşen, aynı zamanda Hz. Peygamber’in (s.a.s.) şairlerinden biri olan bu sahâbînin künyesi Ebû Muhammed’dir.⁶¹ Bu sahâbînin de diğer iki kumandan sahâbî gibi cennetle müjdelendiği Mûte Savaşı’nın anlatıldığı rivâyetlerden anlaşılacakla birlikte bazı rivâyetlerde bu müjde açıkça ifade edilmiştir.

Rivâyet şu şekildedir: “Bayrağı önce Zeyd b. Hârise kucakladı ve şehid edilinceye kadar savaştı. Sonra Ca’fer kucakladı. O da şehid edilinceye kadar savaştı.” Resûlullah (s.a.s.) bunu haber verdikten sonra sustu. Öyle ki ensârın yüzleri değişti. Abdullah b. Revâha ile ilgili hoşlarına gitmeyecek bir şey olduğunu zannettiler. Ardından Hz. Peygamber (s.a.s.) sözlerine devam ederek “Sonra da bayrağı Abdullah b. Revâha kucakladı ve o da şehid edilinceye dek savaştı. Rüyamda hepsinin altın serîrler üzerinde cennete yükseltildiklerini gördüm. Ancak Abdullah b. Revâha’nın serîrinde diğer arkadaşlarının serîrlerine göre bir eğrilik olduğunu farkettim. Neden olduğunu sorduğumda bana ‘Abdullah biraz tereddüt etti, sonra ilerledi.’ denildi.”⁶² Heysemî rivâyetin ricâlinin sika olduğunu ifade etmiştir.⁶³ Görüldüğü gibi

⁵⁷ Tirmizî, “Menâkıb”, 29.

⁵⁸ Bk. Elbânî, *Silsiletü’l-ehâdisi’s-sahiha*, 3/226.

⁵⁹ Taberânî, *el-Mu’cemu’l-kebir*, 2/107.

⁶⁰ Bk. Heysemî, *Mecme’u’z-zevâid*, 9/273.

⁶¹ Ebû Nuaym, *Ma’rifetü’s-sahâbe*, 3/1638; İbn Abdülberr, *el-İstî’âb*, 3/898; İbnü’l-Esir, *Üsüdü’l-ğâbe*, 3/235; Zehebi, *Siyeru a’lâmi’n-nübelâ*, 2/133; İbn Hacer, *el-İsâbe*, 4/72.

⁶² Taberânî, *el-Mu’cemu’l-kebir*, 13/182; Ebû Muhammed Cemâlüddîn Abdulmelik b. Hişâm b. Eyyûb el-Himyeri el-Me’âfirî, *es-Siretü’n-nebeviyye*, thk. Mustafa es-Sikâ-İbrahim el-Ebyârî - Abdulhafiz eş-Şelebî (Mısır: Matbaatü Mustafa el-Halebi el-Bâbi, 1375/1955), 2/280.

⁶³ Bk. Heysemî, *Mecme’u’z-zevâid*, 6/160.

bu rivâyette Hz. Peygamber (s.a.s.) her üç sahâbîsinin de cennet ehlerinden olduğunu ashâbına müjdelemiştir.

1. 16. Ukkâşe b. Mihsan (ö. 11/632)

Bu sahâbînin künyesi Ebû Mihsan olup tam adı; Ukkâşe b. Mihsan b. Hursân el-Esedîdir.⁶⁴ Cennetle müjdelendiğini gösteren hâdiseyi Buhârî ve başkalarının rivayet ettiği bir hadiste İbn Abbâs (ö. 68/687-88) şöyle anlatmaktadır: “Bir gün Hz. Peygamber (s.a.s.) yanımıza çıkageldi ve bize şunu anlattı: *‘Bana önceki ümmetler gösterildi. Kimi peygamberler, yanında bir kişi, kimi iki kişi, kimi de daha fazla kişiyle geçiyordu.. Yanında hiçbir kimse olmayan peygamber de vardı. Sonra ufku kaplayan büyük bir karartı gördüm. Ümmetim olduğunu umdum. Ancak bana, onların Musa (a.s.) ve kavmi olduğu söylendi. Sonra onların iki katı başka kalabalık topluluklar bana gösterildi ve ‘Bunlar senin ümmetindir. Ayrıca bunlarla beraber ümmetinden cennete hesapsız girecek olan yetmiş bin kişi vardır.’ denildi.* Bu kişilerin kimler olduğu açıklanmadan insanlar dağıldılar. Daha sonra peygamberin ashâbı bu hususu aralarında müzakere etmeye başladılar ve şöyle dediler: ‘Biz şirk içinde doğduk. Sonra Allah’a (c.c.) ve resûlüne iman ettik. Onlar olsa olsa bizim çocuklarımız olur.’ Hz. Peygamber’e (s.a.s.) bu haber ulaşınca yanlarına gelip ashâbına: *‘Onlar uğursuzluğa inanmazlar, rukye okumazlar, dağlanmazlar, ancak rablerine tevekkül ederler.’* diyerek o kişileri açıkladı. Bunun üzerine Ukkâşe ayağa kalkıp ‘Ben onlardan mıyım? Yâ Resûlallah!’ dedi. Hz. Peygamber (s.a.s.) ona ‘Evet!’ diye cevap verdi. Başka biri kalkıp aynı soruyu sordu. Allah resûlü *‘Bu konuda Ukkâşe seni geçti.’* buyurdu.”⁶⁵ Bu rivâyette açıkça görüldüğü gibi Hz. Peygamber (s.a.s.) Ukkâşe’yi hesapsız cennete girecek kişilerden olmakla müjdelemiştir.

1.17. Sâbit b. Kays b. Şemmâs (ö. 12/633)

“Hatîbü’n-nebî” olarak anılan bu sahâbînin künyesi Ebû Abdurrahmân yahut Ebû Muhammed olup tam adı; Sabit b. Kays b. Şemmas el-Hazrecîdir. Yemâne savaşında şehid düşmüştür.⁶⁶ Cennetle müjdelendiğine dair olayı Enes b. Mâlik şöyle dile getirmektedir: *“Ey iman edenler! Seslerinizi peygamberin sesinin üzerine yükseltmeyin ve birbirinizle yüksek sesle konuş-*

⁶⁴ Ebû Nuaym, *Ma’rifetü’s-sahâbe*, 4/2237; İbn Abdülber, *el-İsti’âb*, 3/1080; İbnü’l-Esir, *Üsüdül-gâbe*, 4/64; Zehebî, *Siyeru a’lâmi’n-nübelâ*, 1/307.

⁶⁵ Buhârî, “Tib”; Müslim, “İmân”; Tirmizî, “Sıfatü’l-kıyâmet”; 16; Dârimî, “Rikâk”, 86.

⁶⁶ İbn Mende, *Ma’rifetü’s-sahâbe*, 1/336; İbn Abdülber, *el-İsti’âb*, 1/200; İbnü’l-Esir, *Üsüdül-gâbe*, 1/451; Zehebî, *Siyeru a’lâmi’n-nübelâ*, 1/59; İbn Hacer, *el-İsâbe*, 1/511.

tuğunuz gibi onunla sesinizi yükselterek konuşmayın. Aksi halde sizler fark edemediğiniz yaptıklarınız boşa gider.” âyeti⁶⁷ indiğinde gür sesli olan Sâbit b. Kays b. Şemmâs, Resûlullah’ın (s.a.s.) huzurunda sesini yükselten ben idim. Amelim boşa gitti. Ben cehennem ehli idim.’ diyerek yakınmaya başladı ve mahzun bir şekilde ailesinin yanına kapandı. Bir müddet sonra Resûlullah (s.a.s.) onun nerede olduğunu soruşturunca bazıları yanına gidip ‘Resûlullah (s.a.s.) seni soruyor, neyin var?’ dediler. O da durumu açıkladı. Ardından o kişiler Resûlullah’a (s.a.s.) gelerek dediklerini ona bildirdiler. Bu haberi alan Hz. Peygamber (s.a.s.) ‘Hayır! Bilakis o cennet ehliendir.’ buyurdu. Biz ondan sonra Sâbit’in aramızda dolaşan cennet ehlienden biri olduğunu bilir olduk. Daha sonra Yemâme Savaşı esnasında Müslümanların saflarında biraz dağılma olunca Sâbit, kokusunu sürünmüş ve kefenini giyinmiş bir vaziyette gelip ‘Akrânlarınızı alıştırdığınız şey ne kötüdür!’ diyerek savaşmaya başladı ve şehid oldu.”⁶⁸ Muhakkik Şuayb el-Arnaût, hadisin isnâdının müslimin şartı üzere sahîh olduğunu ifade etmiştir. Rivâyetten anlaşıldığı gibi zikredilen âyetin kendisi hakkında indirildiğini zannederek üzülen sahâbîsini Hz. Peygamber (s.a.s.) teselli ederken aynı zamanda onu cennetle müjdelemiştir.

1.18. Bilâl-i Habeşî (ö. 20/641)

Hz. Peygamber’in (s.a.s.) ilk olarak müezzinliğini de yapan bu sahâbînin künyesi Ebû Abdullah (Ebû Amr/Ebû Abdülkerîm) olup tam adı; Bilal b. Rabâh (Hamâme) el-Habeşî’dir.⁶⁹ Bu sahâbî de hayatta iken cennetle müjdelenen kişilerdendir. Nitekim Buhârî ve başkalarının kaydettiği bir rivâyette Ebû Hüreyre (ö. 59/679) şöyle anlatmaktadır: “Bir gün Hz. Peygamber (s.a.s.) sabah namazı için mescide çıktığında Bilâl’e şunu söyledi: “*Ey Bilâl! İslâm’da işlediğin amellerin içinde en ümitvâr olduğun amelî bana anlat. Zira ben cennette ayak seslerini işittim.*” O bu soruya cevaben; “*Ey Allah’ın Resûlü! Gece ve gündüzün herhangi bir saatinde temizlendikten sonra kılabilirdiğim kadarıyla kıldığım namazdan daha ümitvâr hiçbir amel işlemedim.*” dedi.⁷⁰ Rivâyette görüldüğü gibi Hz. Peygamber (s.a.s.) bu sahâbîsini cennetle

⁶⁷ el-Hucurât 49/2.

⁶⁸ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 3/137.

⁶⁹ İbn Mende, *Ma’rifetü’s-sahâbe*, 1/267; Ebû Nuaym, *Ma’rifetü’s-sahâbe*, 1/373; İbn Abdülberr, *el-İstîâb*, 1/178; İbnü’l-Esir, *Üsüdü’l-ğâbe*, 1/415; Zehebî, *Siyeru al’âmi’n-nübela*, 1/347; İbn Hacer, *el-İsâbe*, 1/455.

⁷⁰ Buhârî, “Teheccüd”, 17; Müslim, “Fedâilü’s-Sahâbe”, 108; Ebû Bekir Muhammed b. İshak İbn Huzeime en-Neysâbüri, *Sahîh*, thk. Muhammed Mustafa el-Azamî (Beyrut: el-Mektebü’l-İslâmî, ts.), 2/213; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 2/333; Ebû Ya’lâ, *el-Müsned*, 10/489.

müjdelemiş ve bu fazilete nail olmasına sebep olan salih amellerden birinin temizlendikten sonra kıldığı nafile namaz olduğuna işaret etmiştir.

1.19. Hâtıb b. Ebû Beltea (ö. 30/650)

Mısır'ın Mukavkısı olan Cürayc b. Minâ'ya Hz. Peygamber'in (s.a.s.) elçi sıfatıyla gönderdiği kişi olan bu sahâbînin künyesi Ebû Abdullâh (Ebû Muhammed) olup tam adı; Hâtıb b. Ebû Belte'a Amr b. Ümeyr b. Seleme el-Lehmî'dir.⁷¹ Müslim ve başkalarının Câbir b. Abdullah'tan rivâyet ettiği bir hadiste anlatıldığı üzere Hâtıb'ın kölelerinden biri Resûlullah'a (s.a.s.) gidip efendisini ona şikâyet etti ve "Yâ Resûlallah! Hâtıb kuşkusuz ateşe girecektir." dedi. Hz. Peygamber (s.a.s.) ise buna karşılık "Bu sözünle yalan söylemiş oldun! Zira efendin cehenneme girmeyecektir. Çünkü o Bedir'e ve Hudeybiye'ye katılmıştır." buyurdu.⁷² Rivâyette Hz. Peygamber (s.a.s.) zikredilen sâhâbisini cennetle müjdelerken Bedir ve Hudeybiye'ye katılmasını buna sebep olarak zikretmiştir. Bu da dolaylı olarak Bedir ve Hudeybiye'ye iştirak eden diğer sahâbîlerin de cennetle müjdelendiğini göstermektedir.

1.20. Huzeyfe b. Yemân (ö. 36/656)

Hz. Peygamber'e (s.a.s.) sırdaşlık yaptığı bilinen bu sahâbînin tam künyesi; Ebû Abdullah Huzeyfe b. Hüseyl b. Câbir el-Absî'dir. Babası zamanında karıştığı kan davası olayından ötürü Mekke'den kaçıp Medine'ye yerleşmiş ve Yemen asıllı olan Abdüleşheloğulları'yla bir antlaşma yaptığı için kendisine Yemân ismi verilmiş, bundan dolayı oğlu Huzeyfe'ye de İbn Yemân denilmiştir. Bedir Savaşı'nda Müslümanlar tarafından yanlışlıkla öldürülen babasının diyetini bağışlayarak tasadduk etmiştir.⁷³

Hendek savaşı esnasında cennetle müjdelendiğini gösteren olayı Müslim ve başkalarının rivâyet ettiği bir hadiste bizzat kendisi anlatmaktadır. Müslim'in naklettiği rivâyete göre adamın biri Huzeyfe'ye "Keşke Resûlullah'a (s.a.s.) yetişseydim de onunla birlikte savaşıydım." deyince Huzeyfe ona "Sen bunu yapar mıydın?" dedi ve ardından şu hâdiseyi anlattı: "Ahzâb (Hendek) gecesi Resûlullah'la (s.a.s.) beraber idik. Şiddetli ve soğuk bir rüzgar bizi yakaladı. Allah'ın peygamberi (s.a.s.) şöyle çağrıda bu-

⁷¹ İbn Mende, *Ma'rifetü's-sahâbe*, 1/371; Ebû Nuaym, *Ma'rifetü's-sahâbe*, 2/695; İbn Abdülberr, *el-İstî'âb*, 1/312; İbnü'l-Esir, *Üsüdü'l-ğâbe*, 1/659; Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, 2/43; İbn Hacer, *el-İsâbe*, 2/4.

⁷² Müslim, "Fedâilu's-sahâbe", 162; Tirmizî, "Menâkıb", 58; İbn Ebî Şeybe, *Musannef*, 6/398.

⁷³ İbn Mende, *Ma'rifetü's-sahâbe*, 1/395; Ebû Nuaym, *Ma'rifetü's-sahâbe*, 2/686; İbn Abdülberr, *el-İstî'âb*, 1/334; İbnü'l-Esir, *Üsüdü'l-ğâbe*, 1/706; Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, 2/361; İbn Hacer, *el-İsâbe*, 2/39.

lundu: *‘İçinizden düşmanın haberini bize ulaştıracak hiç kimse yok mu? Allah (c.c.) onu ahiret gününde benimle beraber kılacaktır.’* Hepimiz sustuk. İçimizden kimse cevap vermedi. Üç defa aynı sözü tekrar etti. Ancak kimse cevap vermedi. Sonra *‘Kalk ey Huzeyfe! Bize düşmanın haberini getir. Ancak onları ürkütüp bana karşı tahrik etme!’* buyurdu. Ben de ismimle seslenip bana bu emri verdiği için hemen kalktım ve yanından ayrıldım. Hamamda yürür gibi sessizce onların yanına vardım. Ebû Süfyan’ı bir ateşin yanında oturup sırtını ısıtırken gördüm. Bir ok alıp yaya yerleştirdim ve atmak istedim. Ancak Resûlullah’ın (s.a.s.) uyarısını hatırladım. Şâyet atsaydım isabet ederdim. Sonra yine sessizce yürüyerek döndüm ve Resûlullah’a (s.a.s.) düşmanın durumunu anlattım. Üşümüşüm. Allah resûlü namaz kılarken giydiği üzerindeki abayı bana giydirdi. Ben de sabaha kadar uyudum. Sabah olunca bana *‘Kalk, ey uykucu!’* dedi.⁷⁴ Kıyamet günü Hz. Peygamber’le (s.a.s.) birlikte olmak cennete girmeyi gerektirdiği için böyle bir müjdeye nail olan Huzeyfe’nin de Resûlullah (s.a.s.) tarafından cennetle müjdelendiği anlaşılmaktadır.

1.21. Selmân-ı Fârisî (ö. 36/656)

Ömrünün ilk yıllarında Mecûsî iken uzun süre hak arayışı mücadelesi verip meşakkatli bir yolculuktan sonra Medine’ye gelerek İslâmiyet’i kabul eden İran asıllı bu sahâbinin künyesi Ebû Abdullah’tır. Ayrıca kendisine “Kimin oğlusun?” diye soranlara “Ben İslâm’ın oğluyum.” diye cevap verdiği İslâm’a nispet edilerek Selmân b. İslâm diye de anılmaktadır.⁷⁵ Enes b. Mâlik tarafından nakledilen bir hadiste Hz. Peygamber (s.a.s.), *“Muhakkak cennet şu üç kişiye özlem duyar: Ali, Ammâr ve Selmân.”*⁷⁶ buyurmuştur. Tirmizî hadisin “hasen-garîb” olduğunu söylemiştir. Heysemî de Ebû Rabî’a el-İyâdî’nin dışında ricalinin sahîhin ricali olduğunu ifade etmiştir.⁷⁷ Görüldüğü üzere Hz. Peygamber (s.a.s.) bu rivâyette iki kişiyle beraber Selmân’ı da cennetin kendilerine özlem duyması gibi farklı bir ifade kullanarak cennetle müjdelemiştir.

⁷⁴ Müslim, “Cihâd ve Siyer”, 99; Ebû Hâtim Muhammed b. Hibbân b. Ahmed İbn Hibbân ed-Dârimi el-Büstî, *Sahih*, thk. Şuayb el-Arnâût (Beyrut: Müessesetü’r-Risâle, 1414/1993), 16/67.

⁷⁵ İbn Mende, *Ma’rifetü’s-sahâbe*, 1/ 726; Ebû Nuaym, *Ma’rifetü’s-sahâbe*, 3/1327; İbn Abdülberr, *el-İstîâb*, 2/634; İbnü’l-Esir, *Üsüdü’l-gâbe*, 2/510; Zehebî, *Siyeru a’lâmi’n-nübelâ*, 1/83; İbn Hacer, *el-İsâbe*, 3/118.

⁷⁶ Tirmizî, “Menâkıb”, 33; Ebû Ya’lâ, *Müsned*, 5/165.

⁷⁷ Bk. Heysemî, *Mecme’u’z-zevâid*, 3/344.

1.22. Ammâr b. Yâsir (ö. 37/657)

Anne ve babası azîmetle amel edip İslâm'ın ilk şehidlerî olan kendisi de ruhsatla amel ederek kurtulan bu sahâbînî tam künyesi; Ebû'l-Yekzân Ammar b. Yâsir b. Amir el-Ansî'dir.⁷⁸Cennetle müjdelendiğine dair rivâyet Hz. Sümeyye başlığı altında zikredilecektir.

1.23. Abdullah b. Selâm (ö. 43/663-64)

Medine'deki Yahudilerin meşhur âlimlerinden iken müslüman olan bu sahâbînî tam künyesi; Ebû Yusuf Abdullah b. Selâm b. Hâris'tir.⁷⁹ Buhârî ve başkalarının rivâyet ettiğî bir hadiste Sa'd b. Ebû Vakkâs (ö. 55/675) onun hakkında şöyle demiştir: "Resûlullah'ın (s.a.s.) Abdullah b. Selâm'dan başka yeryüzünde yürüyen biri için '*Muhakkak o cennet ehliindedir.*' dediğini işitmedim. '...İsrail oğullarından bir şahit bunun benzerine şahit oldu... âyeti⁸⁰ onun hakkında nâzil olmuştur."⁸¹ Bu rivâyetten açıkça anlaşıldığına göre mezkûr sahâbîsini de Hz. Peygamber (s.a.s.) cennetle müjdelemiştir. Ayrıca Nevevî'nin de (ö. 676/1277) ifade ettiğî gibi⁸² bu rivâyetten Abdullah b. Selâm'ın dışında başka hiçbir kimsenin cennetle müjdelendiğî anlaşılamaz. Zira Sa'd b. Ebû Vakkâs'ın hem kendisi için hem de başka sahâbîler için bu tür bir müjdenin varlığını bizzat Resûlullah'tan (s.a.s.) işitmemiş olması muhtemeldir.

İbn Hacer'in yorumuna göre ise Sa'd b. Ebû Vakkâs bu sözü söylediğinde Abdullah b. Selâm sağ olup Aşere-i Mübeşşere'den hayatta kalan kendisi ve Sa'id b. Zeyd'dir. Dolayısıyla "yeryüzünde yürüyen biri" sözünden sadece bu ifadeyi kullandığı zamanda hayatta olanları kast etmiş olabilir. Kendisini ise nefisini tezkiye etmeyi kerih bulduğu için zikretmemesi doğaldır.⁸³ Ancak bu yorum Sa'id b. Zeyd başta olmak üzere bu sözün söylendiğî anda hayatta olup cennetle müjdelendiğî olan diğer sahâbîlerin varlığına ters düşmektedir. Dolayısıyla rivâyet için önceki yorumun daha tutarlı olduğunu söylemek mümkündür. Aynî de (ö. 855/1451) bu yorumu tercih etmiştir.⁸⁴

⁷⁸ Ebû Nuaym, *Ma'rifetü's-sahâbe*, 4/2070; İbn Abdülberr, *el-İstî'âb*, 3/1135; İbnü'l-Esir, *Üsüdü'l-ğâbe*, 4/122; Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, 1/406; İbn Hacer, *el-İsâbe*, 4/473.

⁷⁹ Ebû Nuaym, *Ma'rifetü's-sahâbe*, 3/1665; İbn Abdülberr, *el-İstî'âb*, 3/921; İbnü'l-Esir, *Üsüdü'l-ğâbe*, 3/265; Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, 2/413; İbn Hacer, *el-İsâbe*, 4/102.

⁸⁰ Ahkâf, 46/10.

⁸¹ Buhârî, "Menâkıbu'l-ensâr", 19; Müslim, "Fezâilu's-sahâbe", 147; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 1/169.

⁸² Ebû Zekeriyya Muhyiddin Yahya b. Şeref en-Nevevî, *el-Minhâc şerhu Sahîhi Müslim b. el-Haccâc* (Beyrut: Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, 1392), 16/41.

⁸³ Ebû'l-Fadl Ahmed b. Ali b. Muhammed b. Hacer el-Askalânî, *Fethu'l-bârî şerhu Sahîhi'l-Buhârî* (Beyrut: Dâru'l-ma'rife, 1379), 7/129.

⁸⁴ Ebû Muhammed Bedruddin Mahmud b. Ahmed b. Musa b. Ahmed el-Aynî, *Umdetü'l-kârî şerhu Sahîhi'l-Buhârî* (Beyrut: Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, ts.), 16/275.

1.24. Hasan b. Ali (ö. 49/669)

Bu sahabî, Hz. Peygamber'in (s.a.s.) Hz. Ali ile Hz. Fâtıma'dan olan iki torunundan büyüğü olup tam künyesi; Ebû Muhammed Hasan b. Ali b. Ebû Tâlib el-Hâşimî'dir.⁸⁵ Hz. Peygamber (s.a.s.) her iki torununu da şu sözleriyle cennetle müjdelemiştir: "*Hasan ve Hüseyin cennet ehlinin gençlerinin efendileridir...*"⁸⁶. Elbânî tüm tariklerini inceledikten sonra sonuç olarak bu rivayetin sahîh olduğunu, hatta mütevatir hadislerinden biri olduğunu dile getirmiştir.⁸⁷

1.25. Hüseyin b. Ali (ö. 61/680)

Bu sahabî de, Hz. Peygamber'in (s.a.s.) Hz. Ali ile Hz. Fâtıma'dan olan iki torunundan küçüğü olup tam künyesi; Ebû Abdullah Hüseyin b. Ali b. Ebû Tâlib el-Hâşimî'dir.⁸⁸ Yukarıda zikredilen hadisle birlikte şu rivâyet de Hz. Hüseyin'in cennetle müjdelendiğini göstermektedir: "Bir seferinde Hz. Hüseyin mescide girmişti. Onu gören Câbir b. Abdillâh, 'Resûlullah'ın (s.a.s.) '*Her kim cennet gençlerinin efendisine bakmak isterse Hüseyin'e bak-sın.*' buyurduğunu işittim." dedi."⁸⁹

1.26. Hârise b. Nu'mân (ö. ?)

Ensardan Hazrec kabilesinin Neccârîoğulları koluna mensup olan ve hayrseverliğiyle tanınan bu sahabînin künyesi Ebû Abdillâh olup tam adı; Hârise b. Nu'mân b. Nef el-Hazrecî'dir.⁹⁰ Hz. Âişe'den nakledilen bir hadiste Hz. Peygamber (s.a.s.) onunla ilgili şu müjdeyi vermiştir: "*Uyudum, cennette olduğumu gördüm. Kur'an okuyan birinin sesini duyunca kim olduğunu sordum. Hârise b. Nu'mân olduğu söylendi. İşte iyilik böyledir, işte iyilik böyledir.*" O insanlar içerisinde annesine en çok iyilik yapanlardan idi.⁹¹ Elbânî hadisin sahîh olduğunu ifade etmiştir.⁹² Rivâyette görüldüğü gibi Hz. Pey-

⁸⁵ Ebû Nuaym, *Ma'rifetü's-sahâbe*, 2/654; İbn Abdülberr, *el-İstî'âb*, 1/383; Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, 3/245; İbn Hacer, *el-İsâbe*, 2/60.

⁸⁶ Tirmizî, "Menâkıb", 30; İbn Mâce, "Mukaddime", 11; İbn Ebî Şeybe, *Musannef*, 6/378.

⁸⁷ Elbânî, *Silsiletü'l-ehâdisi's-sahiha*, 2/431.

⁸⁸ Ebû Nuaym, *Ma'rifetü's-sahâbe*, 2/661; İbn Abdülberr, *el-İstî'âb*, 1/392; İbnü'l-Esir, *Üsdu'l-gâbe*, 2/24; İbn Hacer, *el-İsâbe*, 2/67.

⁸⁹ İbn Hibbân, *Sahih*, 15/478; Ebû Abdillâh Ahmed b. Muhammed b. Hanbel b. Hilâl b. Esed eş-Şeybânî, *Fezâilü's-sahâbe*, thk. Vasiyyullah Muhammed Abbâs (Beirut: Müessesetü'r-Risâle, 1403/1983), 2/775; Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 3/397. Heysemî hadisin ricâlinin sahihin ricâli olduğunu ifade etmiştir. Bk. Heysemî, *Mecme'u'z-zevâid*, 9/187.

⁹⁰ Ebû Nuaym, *Ma'rifetü's-sahâbe*, 2/736; İbn Abdülberr, *el-İstî'âb*, 1/306; İbnü'l-Esir, *Üsdu'l-gâbe*, 1/655; Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, 2/378; İbn Hacer, *el-İsâbe*, 1/707.

⁹¹ Ebû Muhammed Abdillâh b. Vehb b. Müslim el-Mısırî el-Kureşî, *el-Câmi' fi'l-hadis*, thk. Mustafa Hasan Hüseyin Muhammed Ebü'l-Hayr (Riyad: Dâru İbni'l-Cevzi, 1416/1995), 205; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 6/152; İbn Hibbân, *Sahih*, 15/478; Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*, 5/36.

⁹² Bk. Elbânî, *et-Ta'likâtü'l-hisân*, 10/127.

gamber (s.a.s.) zikredilen sahâbîyi cennetle müjdelemiş ve bu müjdeye ulaşmasının bir sebebinin de iyiliksever bir insan olması olduğuna işaret etmiştir. Hz. Âişe de özellikle annesine çok iyi davranan bir kişi olduğunu dile getirmiştir.

1.27. A'râbî (ö. ?)

İsmi kaynaklarda zikredilmeyen bu bedevî sahâbînin cennetle müjdelendiğini gösteren olayı Buhârî ve başkalarının rivayet ettiği bir hadiste Ebû Hüreyre şöyle anlatmaktadır: “Bedevînin biri Hz. Peygamber'e (s.a.s.) gelip 'Yâ Resûlallah! Bana yaptığım zaman cenneti hak edebileceğim ameli söyle!' dedi. Allah'ın peygamberi (s.a.s.) ona 'Allah'a (c.c.), ona herhangi bir şeyi ortak kılmadan ibadet edersin, farz kılınan namazları dosdoğru kılsın, sana farz kılınan zekâtı verirsin ve Ramazan ayını oruçla geçirirsin.' buyurdu. Bunun üzerine o, 'Canım elinde olana yemin olsun ki; bunlardan daha fazla yahut daha eksik bir şey yapmam.' dedi ve ayrılıp gitti. Arkasından Hz. Peygamber (s.a.s.), 'Her kim cennet ehlinden bir adama bakmak isterse bu adama baksın.'⁹³ buyurdu. Rivâyetten anlaşıldığı gibi Hz. Peygamber (s.a.s.) ismi bilinmeyen bu bedevî sahâbîsini de cennetle müjdelemiştir. Buraya kadar zikredilenler cennetle müjdelenen erkek sahâbîlerdir. Sayıları aşere-i mübeşşere dışında yirmi yedidir. Daha önce de ifade edildiği gibi araştırmalar sonucunda kadınlardan da yedi sahâbînin cennetle müjdelendiği tespit edilmiştir. Bunlar da kronolojik olarak aşağıda ele alınacaktır.

2. CENNETLE MÜJDELENER HANIM SAHÂBİLER

2.1. Hz. Sümeyye (ö. 615)

Ebû Cehil tarafından vahşice öldürülerek İslâmın ilk kadın şehidi olma şerefini hâiz olan bu hanım sahâbînin künyesi Ümmü Ammâr olup tam adı; Sümeyye bint Hubbât'tır.⁹⁴ Hâkimve başkalarının kaydettiği bir hadiste Câbir b. Abdullah ve başka sahâbîlerden rivâyet edildiğine göre Yâsir, hanımı Sümeyye ve oğulları Ammâr ailece işkence altında iken Resûlullah (s.a.s.) yanlarına geldi ve onlara şu müjdeyi verdi: “Sabredin/Sevinin ey Yâsir ailesi! Zira hiç şüphesiz size vaad edilen yer cennettir.”⁹⁵ Hâkim rivâyetin Müslim'in şartı üzere sahîh olduğunu söylemiştir. Aynı şekilde Elbânî de sahîh oldu-

⁹³ Buhârî, “Zekât”, 1; Müslim, “İmân”, 14; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 2/342; İbn Huzeyme, *Sahih*, 4/12.

⁹⁴ Ebû Nuaym, *Ma'rifetü's-sahâbe*, 6/3361; İbn Abdülberr, *el-İsti'âb*, 4/1863; İbnü'l-Esir, *Üsüdü'l-gâbe*, 7/152; İbn Hacer, *el-İsâbe*, 8/189.

⁹⁵ Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/438; Ebû Bekir Ahmed b. Hüseyin b. Ali b. Musa el-Horasânî el-Beyhakî, *Şu'abu'l-îmân*, thk. Abdulalî Abdulhamîd Hâmid (Riyad: Mektebetü'r-Rüşd, 1423/2003), 3/172.

ğuna işaret etmiştir.⁹⁶ Rivâyette görüldüğü gibi Hz. Peygamber (s.a.s.) bu ailenin üç ferdini de açıkça cennetle müjdelemiştir.

2.2. Hz. Hatice (ö. 620)

Hz. Peygamber'in (s.a.s.) evlendiği ilk hanım olan bu sahâbinin tam künyesi; Ümmü'l-Kasım Hadîce bint Hüveylid b. Esed b. Abdulzâ el-Kureşîyyedir.⁹⁷ Buhârî ve başkalarının rivayet ettiği bir hadiste İsmail b. Ebû Hâlid (ö. 146/763), Hz. Hatice'nin cennetle müjdelendiğine delalet eden hadîsi şöyle aktarmaktadır: “Abdullah b. Ebû Evfâ'ya (ö. 86/705) ‘Resûlullah (s.a.s.) Hz. Hatice'yi cennette bir evle müjdeledi mi?’ dedim. Bana ‘Evet! Onu cennette içerisinde hiç yorgunluk ve gürültü olmayan inciden yapılmış bir evle müjdeledi.’ diyerek cevap verdi.”⁹⁸

Ebû Hüreyre ise bu durumu şöyle anlatıyor: “Cibrîl, Hz. Peygamber'e (s.a.s.) gelip ‘Yâ Resûlallah! İşte bu gelen Hatice'dir. Yanında, içerisinde yiyecek/katık yahut içecek bulunan bir kap vardır. Geldiğinde ona rabbinin ve benim selamımı ilet! Ardından cennette ona içerisinde hiç yorulma ve gürültü olmayan inciden yapılmış bir ev verileceğini müjdele!’ dedi.”⁹⁹

Hz. Âişe ise şöyle demektedir: “Hz. Hatice'ye karşı hissettiğim kıskançlığı hiçbir kadına karşı hissetmedim. Resûlullah (s.a.s.) o öldükten sonra ancak benimle evlendi ve onu cennette içerisinde hiç yorgunluk ve gürültü olmayan inciden yapılmış bir evle müjdeledi.”¹⁰⁰Rivâyetin üç tarîkinde de görüldüğü gibi Allah'ın peygamberi (s.a.s.) ilk eşi Hz. Hatice'yi, cennetle orada kendisine verilecek olan özel bir evle müjdelemiştir.

2.3. Hz. Fâtıma (ö. 11/632)

Hz. Peygamber'in (s.a.s.) soyunun devam etmesine vesile olan en küçük kızı, Hz. Ali'nin eşi, Hasan ve Hüseyin'in anneleri olan bu hanım sahâbinin tam künyesi; Ümmü'l-Haseneyn Fâtıma bnt Muhammed ez-Zehrâ el-Kureşîyyedir.¹⁰¹ Buhârî ve başkalarının rivayet ettiği bir hadiste Hz. Âişe şöyle anlatmaktadır: “Hz. Fâtıma (bir gün) yürüyerek çıkageldi. Yürüyüşü

⁹⁶ Bk. Ebû Abdîrrahmân Muhammed Nâsiruddîn b. el-Hâc Nuh b. Necâtî b. Âdem el-Elbânî, *Sahîhu's-sıreti'n-nebevîyye* (Ammân: el-Mektebetü'l-İslâmiyye, ts.), 1/154.

⁹⁷ Ebû Nuaym, *Ma'rifetü's-sahâbe*, 6/3200; İbn Abdülber, *el-İstî'âb*, 4/1817; İbnü'l-Esir, *Üsüdü'l-ğâbe*, 7/80; Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, 1/62; İbn Hacer, *el-İsâbe*, 8/99.

⁹⁸ Buhârî, “Menâkıbu'l-ensâr”, 20; Müslim, “Fezâilu's-sahâbe”, 72; İbn Ebî Şeybe, *Musannef*, 6/390.

⁹⁹ Buhârî, “Menâkıbu'l-ensâr”, 20; Müslim, “Fezâilu's-sahâbe”, 71; İbn Ebî Şeybe, *Musannef*, 6/390.

¹⁰⁰ Tirmizî, “Menâkıb”, 61; Ebû Abdîrrahmân Ahmed b. Şuayb b. Ali el-Horasânî en-Nesâî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, thk. Hasan Abdülmün'im Şelebî (Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1421/2001), 7/390; Hâkim *el-Müstedrek*, 3/205. Hâkim hadisin Buhârî ve Müslim'in şartı üzere sahih olduğunu söylemiştir.

¹⁰¹ Ebû Nuaym, *Ma'rifetü's-sahâbe*, 6/3408; İbn Abdülber, *el-İstî'âb*, 4/1893; İbnü'l-Esir, *Üsüdü'l-ğâbe*, 7/216; Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, 2/118; İbn Hacer, *el-İsâbe*, 8/262.

Resûlullah'ın (s.a.s.) yürüyüşüne benziyordu. Resûlullah (s.a.s.) ona 'Kızım! Merhaba!' dedi. Sonra onu yanına oturttu ve ona gizlice bir söz söyledi. O ağladı. Ben 'Niçin ağlıyorsun?' dedim. Sonra ona yine gizlice bir şey söyledi. Bu sefer de güldü. Ben "Bu günkü gibi üzüntüye çok yakın olan bir sevinç görmedim." dedim. Ona Resûlullah'ın (s.a.s.) kendisine neler söylediği sorunca 'O Resûlullah'ın (s.a.s.) sırrını ifşa edemem.' diye karşılık verdi. Daha sonra Hz. Peygamber (s.a.s.) vefat edince yine sordum. Bana şöyle anlattı: 'Resûlullah (s.a.s.) ilk seferinde bana şunu söyledi: 'Cibril bana Kur'an'ı her yıl bir defa arzederdi. Bu yıl ise iki kez arzetti. Böyle yapmasından ecelimini yaklaştığını anlıyorum. Ayrıca şüphesiz aile halkımdan bana ilk kavuşacak olan sen olacaksın' Ben ağlayınca da 'Cennet kadınlarının efendisi olmak istemez misin.' dedi. Bunun üzerine gülmeye başladım.'¹⁰² Rivâyette açıkça görüldüğü gibi Hz. Peygamber (s.a.s.) kızını cennetle müjdelemiş, üstelik cennet kadınlarının efendisi olacağını ona bildirmiştir.

2.4. Hz. Hafsa (ö. 45/665)

Hz. Peygamber'in (s.a.s.) eşlerinden biri ve Hz. Ömer'in kızı olan bu hanım sahâbînin tam adı Ümmü'l-Mü'minin Hafsa bint Ömer b. Hattâb el-Adeviyye'dir.¹⁰³ Cennetle müjdelendiğine dair olayı Kays b. Zeyd şöyle anlatmaktadır: "Hz. Peygamber (s.a.s.) Hafsa'yı bir talakla boşamıştı. İki dayısı; Osman ve Kudâme, yanına gittiler. Onlara ağlayarak 'Resûlullah (s.a.s.) beni tokluktan (sebebsiz yere) boşamadı.' dedi. Ardından Resûlullah (s.a.s.) yanına girince cilbabını giyindi. Sonra Hz. Peygamber (s.a.s.) onu şöyle müjdeledi: "Muhakkak Cibril bana geldi ve 'Hafsa'yı tekrar nikahına al! Zira o, çokça oruç tutan ve geceleri çokça ibadet eden bir hanımdır. Cennette de sana eş olacaktır.' dedi."¹⁰⁴ Heysemî Taberânî rivâyetinin ricâlinin sahîhin ricâli olduğunu ifade etmiştir.¹⁰⁵ Rivâyetten anlaşıldığı gibi Allah'ın peygamberi (s.a.s.), dünyada olduğu gibi cennette de eşi olacağını haber vererek bu eşini de cennetle müjdelemiştir.

¹⁰² Buhârî, "Menâkib", 25; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 6/282.

¹⁰³ İbn Mende, *Ma'rifetü's-sahâbe*, 1/947; Ebû Nuaym, *Ma'rifetü's-sahâbe*, 6/3213; İbn Abdülberr, *el-İstî'âb*, 4/1811; İbnü'l-Esir, *Üsüdül-gâbe*, 7/67; Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, 2/227; İbn Hacer, *el-İsâbe*, 8/85.

¹⁰⁴ Ebû Muhammed el-Hâris b. Muhammed b. Dâhir İbn Ebi Üsâme et-Temîmî el-Bağdâdî, *Buğyetü'l-bâhis an zevâidi Müsned'il-Hâris*, thk. Hüseyin Ahmed Sâlih el-Bâkîrî (Medine: Merkezü Hidmeti's-Sünne ve's-Sireti'n-Nebeviyye, 1413/1992), 2/914; İbn Ebi âsım, *el-Âhâd ve'l-mesâni*, 5/409; Bezzâr, *Müsned*, 4/237; Ebü'l-Kâsım Süleyman b. Ahmed b. Eyyüb el-Lahmî eş-Şâmî et-Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*, thk. Târik b. İvâdillah b. Muhammed - Abdulmuhsin b. İbrahim el-Hüseynî (Kahire: Dâru'l-Haremeyn, ts.), 1/54.

¹⁰⁵ Bk. Heysemî, *Mecme'u'z-zevâid*, 9/245.

2.5. Hz. Âişe (ö. 58/678)

Resûlullah'ın (s.a.s.) eşlerinden biri ve Hz. Ebû Bekir'in kızı olan bu hanım sahâbînin tam adı Ümmü'l-Mü'minîn Âişe bint Ebû Bekir es-Sıddîk el-Kureşîyye'dir.¹⁰⁶ Cennetle müjdelendiğini gösteren olayı bizzat kendisi şöyle aktarmaktadır: “Resûlullah'a (s.a.s.) 'Cennette hanımların kimlerdir?' dedim. *Şüphesiz sen onlardansın.*” buyurdu. Benden başka bâkire bir kadınla evlenmediği için böyle olabileceği hatırıma düştü.¹⁰⁷ Elbânî hadîsin sahîh olduğunu söylemiştir.¹⁰⁸ Bu rivâyette Hz. Peygamber (s.a.s.) eşi Âişe'yi sarâhaten cennetle müjdelemiştir.

Konuyla ilgili Abdullah b. Ziyâd el-Esedî de şöyle anlatmaktadır: “Sahâbeden Âişe, Zübeyr ve Talha Basra'ya doğru yola çıkınca Hz. Ali, oğlu Hz. Hasan'ı ve Ammâr b. Yâsir'i yanımıza gönderdi. Kûfe'ye geldiler ve mescitte minbere çıktılar. Minberin üst tarafında Hz. Hasan, alt tarafında ise Ammâr durdu. Biz yanlarına toplandık. Ammâr'ın 'Muhakkak Âişe Basra'ya doğru yola çıkmıştır. Vallahi! O dünyada ve âhirette şüphesiz peygamberinizin eşidir. Ancak Allah (c.c.) sizi, kendisine mi itaat edeceksiniz yoksa ona mı, diye sınamaktadır.' dediğini işittim.”¹⁰⁹ Ammâr b. Yâsir'in Hz. Peygamber'den (s.a.s.) böyle bir şey duymadığı halde yemin ederek bunu söylemesi mümkün gözükmemektedir. Dolayısıyla bu rivâyet de zımnen Hz. Âişe'nin cennetle müjdelendiğine delalet etmektedir.

2.6. Ümmü Süleym (ö.?)

Enes b. Mâlik'in annesi olup sahâbeden Ebû Talha ile de evlenen bu hanım sahâbînin tam künyesi; Ümmü Süleym Rumeysâ bint Milhân b. Halid el-Hazreciyye'dir.¹¹⁰ Buhârî ve başkalarının Câbir b. Abdullah'tan rivayet ettiği bir hadiste Hz. Peygamber (s.a.s.) onun hakkında, “*Rüyamda cennete girdiğimi gördüm. Bir de baktım ki; Ebû Talha'nın eşi Rumeysâ orada!*”¹¹¹ buyurmuştur. Daha önce de dile getirildiği gibi peygamberlerin rüyaları vahiy olduğu için bu rivâyet Ümmü Süleym'in cennetle müjdelendiğine delalet etmektedir.

¹⁰⁶ İbn Mende, *Ma'rifetü's-sahâbe*, 1/939; Ebû Nuaym, *Ma'rifetü's-sahâbe*, 6/3208; İbn Abdülberr, *el-İstî'âb*, 4/1881; İbnü'l-Esir, *Üsüdü'l-ğâbe*, 7/186; Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, 2/135; İbn Hacer, *el-İsâbe*, 8/231.

¹⁰⁷ İbn Hibbân, *Sahih*, 16/8; Hâkim, *el-Müstedrek*, 4/16.

¹⁰⁸ Bk. Elbânî, *et-Ta'likâtü'l-hisân*, 10/181.

¹⁰⁹ Buhârî, “Fiten”, 18.

¹¹⁰ Ebû Nuaym, *Ma'rifetü's-sahâbe*, 6/3504; İbn Abdülberr, *el-İstî'âb*, 4/1940; İbnü'l-Esir, *Üsüdü'l-ğâbe*, 7/120; Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, 2/304; İbn Hacer, *el-İsâbe*, 8/409.

¹¹¹ Buhârî, “Ashâbu'n-nebi”, 6; Ahmed b. Hanbel, *Fezâilü's-sahâbe*, 1/327.

2.7. Ümmü Züfer el-Habeşiye (ö.?)

Son olarak kaynaklarda sara hastası olduğu kaydedilen¹¹² bu hanım sahâbî de Hz. Peygamber (s.a.s.) tarafından cennetle müjdelenmiştir. Buna dair kıssayı Buhârî ve başkalarının rivayet ettiği bir hadiste Atâ b. Ebû Rabâh (ö. 114/732) şöyle anlatmaktadır: “Bir gün İbn Abbâs ‘Sana cennet ehlin-den olan bir kadını göstereyim mi?’ dedi. Cevaben ben, ‘Göster!’ deyince Kâbe’nin örtüsüne sarılmış uzun boylu siyahî bir kadını göstererek şunu anlattı: ‘İşte bu siyahî kadın Hz. Peygamber’e (s.a.s.) gelip ‘Yâ Resûlallah! Sara hastalığım tutuyor, kıyafetlerim açılıyor. Benim için rabbine (c.c.) dua et.’ diyerek ondan bu hususta yardım istedi. Hz. Peygamber (s.a.s.) ona ‘İstersen sabredersin, cennete girmeyi hak edersin. İstersen de seni bu hastalıktan kurtarması için Allah’a (c.c.) dua ederim.’ Kadın ‘Sabrederim. Ancak kıyafetlerim açılıyor. O zaman açılmasın diye rabbine dua et!’ deyince onun için bu şekilde dua etti.”¹¹³

Rivâyetten bu kadının da hastalığına sabretmesi durumunda Hz. Peygamber (s.a.s.) tarafından cennetle müjdelendiği anlaşılmaktadır. Sabredip sabretmediği ancak Allah’ın (c.c.) bilebileceği bir şey olmakla beraber onu tanıyanlardan İbn Abbâs’ın Cennet ehlin-den olduğunu söylemesi sabretmiş olduğuna işaret etmektedir. Ayrıca duasıyla afiyet bulması cennete girmesine engel olmadığı halde Resûlullah’ın (s.a.s.) ona iki seçenek sunması ve onun da birincisini tercih etmesi bunu göstermektedir.

SONUÇ

Hz. Peygamber (s.a.s.) mühacir, ensar ve Bedir Gazvesi’yle Hudeybiye’deki Rıdvân Bey’atî’ne katılanlar gibi sahâbesinden bir kısmını toplu olarak cennetle müjdelemekle beraber bazılarını kendisinden vârid olan bazı rivâyetlere göre şahsî olarak cennetle müjdelemiştir. Bunların bir kısmı hayatta iken bu müjdeye nail olmuştur. Bir kısmı da vefatının ardından Hz. Peygamber (s.a.s.) tarafından cennete girecekleri yakınlarına yahut diğer insanlara müjdelenmiştir.

Cennetle müjdelenen sahâbîler denildiği zaman ilk akla gelenler, aşere-i mübeşşere kavramıyla ifade edilen on kişidir. Hâlbuki hadîs kaynaklarına bakıldığında bu rakamın nihâi sayı olmayıp başka sahâbîlerin de bu müjdeye nail oldukları görülmektedir. Nitekim çalışmada yapılan araştırma-

¹¹² İbn Abdülberr, *el-İsti’âb*, 4/1938; İbnü’l-Esir, *Üsüdü’l-ğâbe*, 7/322; İbn Hacer, *el-İsâbe*, 8/394.

¹¹³ Buhârî, “el-Merdâ”, 6; Müslim, “el-Birru ve’s-Sıla ve’l-Âdâb”, 54; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 1/347.

lar sonucunda on kişinin dışında erkeklerden yirmi yedi kişi, kadınlardan da yedi kişi olmak üzere toplam otuz dört kişinin daha ilgili rivâyetlere göre ya henüz hayatta iken ya da vefatından sonra cenneti kazandığının Hz. Peygamber (s.a.s.) tarafından haber verildiği tespit edilmiştir. Böylece tespitlerimize göre toplam kırk dört kişinin dünyada bu müjdeye kavuştuğunu söylemek mümkündür. Ancak yine de bu sayının kesin bir rakam olduğu söylenemez. Zira başkalarını da Hz. Peygamber'in (s.a.s.) yine bu şekilde müjdelemiş olmakla beraber bunun kaynaklara geçmemiş olması yahut geçse de güvenilir bir kaynak değeri olmadığı için itibar edilmemiş olması sözkonusu olabilir.

Cennetle müjdelenen kişilerin daha fazla olmasına rağmen sadece on kişinin bu hususta ön plana çıkmasının ve bu konuda yaygın bir kanaat oluşmasının nedenlerini ise üç sebepte özetlemek mümkündür. Birincisi; herkesçe bilinen bu on sahâbînin bazı rivâyetlerde bir seferde topluca Hz. Peygamber (s.a.s.) tarafından cennetle müjdelenmesi. İkincisi; başta dört büyük halife olmak üzere bu on kişinin, sahâbenin en meşhurlarından ve ileri gelenlerinden olması. Üçüncüsü; faziletleri hakkında vârid olan menâkıb türü rivâyetlerden ötürü diğer sahâbîlerden daha üstün olduklarının Kalam kitaplarında akîde konusu olarak yer alacak kadar Müslüman toplum arasında yaygın kaniya dönüşmesi. Ayrıca Şîa'nın aşere-i mübeşşerenin çoğuna karşı takındığı menfî tutuma Ehli Sünnet'in tepkisinin de bu şöhrette payının olduğunu da ifade etmek de mümkündür. Araştırmada cennetle müjdelendiği rivâyetler üzerinden tespit edilen diğer sahâbîler ise yerinde görüldüğü gibi farklı münasebetlerle bu müjdeye nail olmuşlardır.

Son olarak bu çalışmada ele alınan sahâbîler ilgili rivâyetlere göre cennetle müjdelenmiştir. Bazı hadis münekkidlerinin değerlendirmelerine göre bu rivâyetlerden yirmi dokuzu sahîh; üçü hasen ikisi ise zayıftır. Dolayısıyla tespit edilebildiği kadarıyla çoğu sahîh olsa da ahâd hadislerden oldukları için kat'î bilgi ifade etmezler. Bu husustaki kesin bilgi ancak Allah'ın (c.c.) nezdindedir.

KAYNAKÇA

Abdulhakîm, Mansûr. *en-Nisâû'l-mübeşşerâtü bi'l-cenne fi dav'i'l-Kitâb ve's-Sünne*.

b.y.: el-Mektebetü't-Tevfikıyye, ts.

Aktepe, Orhan. "Kalam İlmi Açısından Aşere-i Mübeşşere". *Ekev Akademi Dergisi* 39 (Bahar 2009): 123-132.

- Aydınlı, Abdullah – Çakan, İsmail L.. “Aşere-i mübeşşere”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 3/547. Ankara: TDV Yayınları, 1991.
- Aynî, Ebû Muhammed Bedruddîn Mahmud b. Ahmed b. Musa b. Ahmed. *Umdetü'l-kârî şerhu Sahîhi'l-Buhârî*. 25 Cilt. Beyrut: Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, ts.
- Beyhakî, Ebû Bekir Ahmed b. Hüseyin b. Ali b. Musa el-Horasânî. *Delâilü'n-nübüvvet*. thk. Abdulmu'tî Kal'acı. 7 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1408/1988.
- Beyhakî, Ebû Bekir Ahmed b. Hüseyin b. Ali b. Musa el-Horasânî. *es-Sünenü'l-kübrâ*. thk. Muhammed Abdulkâdir Atâ. 10 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1424/2003.
- Beyhakî, Ebû Bekir Ahmed b. Hüseyin b. Ali b. Musa el-Horasânî. *Şu'abu'l-îmân*. thk. Abdulalî Abdulhamîd Hâmid. 14 Cilt. Riyad: Mektebetü'r-Rüşd, 1423/2003.
- Bezzâr, Ebû Bekir Ahmed b. Amr b. Abdilhâlık b. Hallâd b. Ubeydillah el-Atekî. *el-Müsned: el-Bahru'z-zehhâr*. thk. Mahfûzurrahmân Zeynullah. 18 Cilt. Medine: Mektebetü'l-Ulûm ve'l-Hikem, 1988-2009.
- Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmail b. İbrahim b. el-Muğîra. *Sahîhu'l-Buhârî*. 8 Cilt. İstanbul: Çağrı Yayınları, 1413/1992.
- Cûzecânî, Ebû Osman Saîd b. Mansûr b. Şu'be el-Horasânî. *Sünen*. thk. Habîburrahmân el-Azamî. 2 Cilt. Hind: ed-Dâru's-Selefiyye, 1403/1982.
- Ebû Dâvûd, Süleyman b. Eş'as. *Sünenü Ebî Dâvûd*. 5 Cilt. İstanbul: Çağrı Yayınları, 1413/1992.
- Ebû Nuaym, Ahmed b. Abdillâh b. Ahmed b. İshak b. Musa b. Mihrân el-İsbahânî. *Ma'rifetü's-sahâbe*. thk. Âdil b. Yusuf el-Azâzî. 7 Cilt. Riyad: Dâru'l-Vatan, 1419/1998.
- Ebû Ya'lâ, Ahmed b. Ali b. el-Müsennâ b. Yahya b. İsa b. Hilal et-Temîmî. *Müsned*. thk. Hüseyin Selîm Esed. 13 Cilt. Dimaşk: Dâru'l-Me'mûn, 1404/1984.
- Elbânî, Ebû Abdirrahmân Muhammed Nâsiruddîn b. el-Hâc Nuh b. Necâtî b. Âdem. *et-Ta'likâtü'l-hisân alâ Sahîhi İbn Hibbân*. 12 Cilt. Cidde: Dâru Bâvezîr, 1424/2003.
- Elbânî, Ebû Abdirrahmân Muhammed Nâsiruddîn b. el-Hâc Nuh b. Necâtî b. Âdem. *Sahîhu's-sireti'n-nebeviyye*. 1 Cilt. Ammân: el-Mektebetü'l-İslâmiyye, ts.
- Elbânî, Ebû Abdirrahmân Muhammed Nâsiruddîn b. el-Hâc Nuh b. Necâtî b. Âdem. *Sahîhu't-terğîb ve't-terhib*. 3 Cilt. Riyad: Mektebetü'l-Ma'ârif, 1421/2000.
- Elbânî, Ebû Abdirrahmân Muhammed Nâsiruddîn b. el-Hâc Nuh b. Necâtî b.

- Âdem. *Silsiletü'l-ehâdisi's-sahiha ve şey'un min fikhihâ ve fevâidihâ*. 7 Cilt. Riyad: Mektebetü'l-Ma'ârif, 1415-1422/1995-2002.
- Hâkim, Ebû Abdillâh Muhammed b. Abdillâh b. Muhammed en-Neysâbüürî. *el-Müstedrek*. thk. Mustafa Abdulkâdir Atâ. 4 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1411/1990.
- Heysemî, Ebü'l-Hasan Nûruddîn Ali b. Ebî Bekr b. Süleymân. *Mecme'u'z-zevâid ve menbe'u'l-fevâid*. thk. Hüsâmüddîn el-Kudsî. 10 Cilt. Kahire: Mektebetü'l-Kudsî, 1414/1999.
- Humeydî, Ebû Bekr Abdullâh b. ez-Zübeyr b. İsa el-Kuraşî el-Esedî. *Müsned*. thk. Hasan Selîm Esed ed-Dârânî. Dımaşk: Dâru's-Sikâ, 1996.
- İbn Abdilberr, Ebû Ömer Yusuf b. Abdillâh b. Muhammed b. Abdilberr b. Âsım en-Nemerî el-Kurtubî. *el-İstî'âb fî ma'rifeti'l-Ashâb*. thk. Ali Muhammed el-Becâvî. 4 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Cil, 1412/1992.
- İbn Asâkir, Ebü'l-Kâsım Ali b. Hasan b. Hibetillah. *Târîhu Dımaşk*. thk. Amr b. Garâme el-Amrî. 80 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1415/1995.
- İbn Ebî Âsım, Ebû Bekr Ahmed b. Amr eş-Şeybânî. *el-Âhâd ve'l-mesânî*. thk. Bâsim Faysal Ahmed el-Cevâbira. 6 Cilt. Riyad: Dâru'r-Râye, 1411/1991.
- İbn Ebî Şeybe, Ebû Bekr Abdullâh b. Muhammed b. İbrahim el-Absî. *el-Musannef*. thk. Kemal Yusuf el-Hût. 7 Cilt. Riyad: Mektebetü'r-Rüşd, 1409.
- İbn Ebî Üsâme, Ebû Muhammed el-Hâris b. Muhammed b. Dâhir et-Temîmî el-Bağdâdî. *Buğyetü'l-bâhis an zevâidi Müsned'il-Hâris*. thk. Hüseyin Ahmed Sâlih el-Bâkirî. 2 Cilt. Medine: Merkezü Hidmeti's-Sünne ve's-Sireti'n-Nebeviyye, 1413/1992.
- İbn Hacer, Ebü'l-Fadl Ahmed b. Ali b. Muhammed b. Ahmed el-Askalânî. *el-İsâbe fî temyizis-sahâbe*. thk. Âdil Ahmed Abdulmevcûd-Ali Muhammed Muavvad. 8 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1415.
- İbn Hacer, Ebü'l-Fadl Ahmed b. Ali b. Muhammed b. Ahmed el-Askalânî. *et-Telhîsu'l-habî fî tahrîci ehâdisi'r-Râfi'iyi'l-kebîr*. 4 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1419/1989.
- İbn Hacer, Ebü'l-Fadl Ahmed b. Ali b. Muhammed b. Ahmed el-Askalânî. *Fethu'l-bârî şerhu Sahîhi'l-Buhârî*. 13 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Ma'rife, 1379.
- İbn Hacer, Ebü'l-Fadl Ahmed b. Ali b. Muhammed b. Ahmed el-Askalânî. *İthâfu'l-mehera bi'l-fevâidi'l-mübtékera min etrâfi'l-aşere*. thk. Züheyr b. Nâsır. 19 Cilt. Medine: Merkezü Hidmeti's-Sünne ve's-Sireti'n-Nebeviyye, 1415/1994.
- İbn Hibbân, Ebû Hâtim Muhammed b. Hibbân b. Ahmed ed-Dârimî el-Büstî. *Sahîh*. thk. Şuayb el-Arnâvut. 18 Cilt. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1414/1993.

- İbn Hişâm, Ebû Muhammed Cemâlüddîn Abdülmelik b. Hişâm b. Eyyûb el-Himyerî. *es-Sîretü'n-nebeviyye*. thk. Mustafa es-Sikâ - İbrahim el-Ebyârî-Abdulhafız eş-Şelebî. 2 Cilt. Mısır: Matbaatü Mustafa el-Halebî el-Bâbî, 1375/1955.
- İbn Huzeyme, Ebû Bekr Muhammed b. İshak en-Neysâbüri. *Sahîh*. thk. Muhammed Mustafa el-Azamî. 4 Cilt. Beyrut: el-Mektebül-İslâmî, ts.
- İbn Mâce, Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezîd. *Sünenü İbn Mâce*. 2 Cilt. İstanbul: Çağrı Yayınları, 1413/1992.
- İbn Mende, Ebû Abdillâh Muhammed b. İshak b. Muhammed b. Yahyâ el-Abdî. *Ma'rifetü's-sahâbe*. thk. Âmir Hasan Sabrî. 1 Cilt. b.y.: Matbû'âtü Câmî'ati'l-İmârâti'l-Arabiyyeti'l-Müttehide, 1426/2005.
- İbnü'l-Esîr, Ebü'l-Hasan İzzüddîn Ali b. Ebi'l-Kerem Muhammed b. Muhammed eş-Şeybânî el-Cezerî. *Üsdü'l-ğâbe*. 8 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1409/1989.
- Kanter, Özden. "Müslüman Geleneğinde On Müjdelenenmiş/el-Aşaratu'l-Mubaşşara İnancı ve Temelleri". *Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi* 7/14 (Kasım 2015): 345-364.
- Kastallânî, Ebü'l-Abbâs Şihâbüddîn Ahmed b. Muhammed b. Ebî Bekir b. Abdülmelik. *İrşâdü's-sârî li şerhi Sahîhi'l-Buhârî*. 10 Cilt. Mısır: el-Matba'atü'l-Kübra'l-Emîriyye, 1323.
- Kutup, Muhammed Ali. *Cennetle Müjdelenen Sahâbe Hanımları*. trc. Mustafa Sarıbiyık – Adnan Demircan. Konya: Esra Yayınları, 1994.
- Kureşî, Ebû Muhammed Abdullah b. Vehb b. Müslim el-Mısırî. *el-Câmî' fi'l-hadîs*. thk. Mustafa Hasan Hüseyin Muhammed Ebü'l-Hayr. 1 Cilt. Riyad: Dâru İbni'l-Cevzî, 1416/1995.
- Mervezî, Ebû Abdîrrahmân Abdullah b. el-Mübârek b. Vâdîh el-Hanzalî et-Türki. *el-Cihâd*. thk. Nezîh Hammâd. 1 Cilt. Tunus: ed-Dâru't-Tûnusiyye, 1972.
- Mubârekfûrî, Ebü'l-Alâ Muhammed Abdurrahman b. Abdîrrahîm. *Tuhfetü'l-ehvezî bi şerhi Câmî'i't-Tirmizî*. 10 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, ts.
- Murat, Mustafa. *Cennetle Müjdelenen 30 Sahâbî*. çev. Mehmet Seri Doğru. İstanbul: Beka Yayıncılık, 2017.
- Münâvî, Zeynüddîn Muhammed Abdurraûf b. Tâci'l-ârifin b. Ali b. Zeyni'l-âbidîn el-Haddâdî. *el-Yevâkitü ve'dûrar fi Şerhi Nuhbeti İbn Hacer*. thk. Mürtezâ ez-Zeyn Ahmed. 2 Cilt. Riyad: Mektebetü'r-Rüşd, 1999.
- Münâvî, Zeynüddîn Muhammed Abdurraûf b. Tâci'l-ârifin b. Ali b. Zeyni'l-âbidîn el-Haddâdî. *Fezû'l-kadîr şerhu'l-Câmî'is-sağîr*. 6. Cilt. Mısır: el-Mektebetü't-Ticâriyyeti'l-Kübrâ, 1356.

- Müslim, Ebü'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc. *Sahîhu Müslim*. 3 Cilt. İstanbul: Çağrı Yayınları, 1413/1992.
- Nesâî, Ebû Abdîrrahman Ahmed b. Şuayb b. Ali el-Horasânî. *Sünenü'n-Nesâî*. 8 Cilt. İstanbul: Çağrı Yayınları, 1413/1992.
- Nesâî, Ebû Abdîrrahmân Ahmed b. Şuayb b. Ali el-Horasânî. *es-Sünenü'l-kübrâ*. thk. Hasan Abdulmün'im Şelebî. 12 Cilt. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1421/2001.
- Nevevî, Ebû Zekerîyya Muhyiddîn Yahya b. Şeref. *el-Minhâc şerhu Sahîhi Müslim b. el-Haccâc*. 9 Cilt. Beyrut: Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, 1392.
- Saraçoğlu, Salih. *Cennetle Müjdelenen Sahâbilerle İlgili Rivâyetlerin Değerlendirilmesi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Yüksek Lisans Tezi, 2008.
- Şeybânî, Ebû Abdillâh Ahmed b. Muhammed b. Hanbel b. Hilâl b. Esed. *Fezâilü's-sahâbe*. thk. Vasiyyü'llah Muhammed Abbâs. 2 Cilt. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1403/1983.
- Şeybânî, Ebû Abdillâh Ahmed b. Muhammed b. Hanbel. *Müsned*. 6 Cilt. İstanbul: Çağrı Yayınları, 1413/1992.
- Taberânî, Ebü'l-Kâsım Süleyman b. Ahmed b. Eyyüb el-Lahmî. *el-Mu'cemu'l-evsat*. thk. Târik b. İvazillâh b. Muhammed - Abdulmuhsin b. İbrahim el-Hüseynî. 10 Cilt. Kahire: Dâru'l-Haremeyn, ts.
- Taberânî, Ebü'l-Kâsım Süleyman b. Ahmed b. Eyyüb el-Lahmî eş-Şâmî. *el-Mu'cemu'l-kebîr*. thk. Hamdî b. Abdilmecîd es-Selefi. 25 Cilt. Kahire: Mektebetü İbn Teymiyye, 1415/1994.
- Tahâvî, Ebû Ca'fer Ahmed b. Muhammed b. Selâme el-Ezdi. *el-Akîdetü't-tahâviyye*. 1 Cilt. Beyrut: el-Mektebü'l-İslâmî, 1414.
- Tayâlisî, Ebû Dâvûd Süleymân b. Dâvûd b. el-Cârûd et- el-Basrî. *Müsned*. thk. Muhammed b. Abdilmühsin et-Türkî. 4 Cilt. Mısır: Dâru Hecer, 1419/1999.
- Tirmizî, Ebû İsa Muhammed b. İsa b. Sevrâ. *Sünenü't-Tirmizî*. 5 Cilt. İstanbul: Çağrı Yayınları, 1413/1992.
- Yılmaz, Ali. "Aşere-i Mübeşşere Algısının Tarihsel Gerçeklik Perspektifinde Değerlendirilmesi". *İstem Dergisi* 15/29 (Haziran 2017): 79-101.
- Zehebî, Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed b. Osman b. Kaymaz. *Siyeru 'alâmi'n-nübelâ*. thk. Şuayb el-Arnaût. 25 Cilt. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1405/1985.